శ్రీరస్తు.

మాధ్వవిజ్ఞాపనము

ఇది

గంజాంజిల్లా బరంపురం సబ్ రెజిష్ట్రారుగానుండి
ప్రస్తుతము సెలవుపైనున్న

చిల్లరిగె వెంకటలక్ష్మీనృసింహముచే
వ్రాయబడినది.

మొదటికూర్పు 500.

కాకినాడ:

శ్రీసరస్వతీముద్రాక్షరశాలయందు

శాస్త్రి చినసూర్యారావుచే ముద్రింపబడి

గ్రంథకర్తగారిచే ప్రచురింపబడియె.

1913.

గ్రంథపరిశ్రమ చేయుటలో పూర్వులకు కలిగిన సాధనములేకాక ఇతరదేశములయొక్కయు, ఇతరభాషలయొక్కయు, క్రొత్తగా కనుగొనబడిన శాసనములు, నాణెములు మొదలగువాని యొక్కయు, చరిత్రలవలన కొన్ని విశేషసాధనము లిప్పుడు కలిగినందున ప్రాచీనచర్చలకును నవీనచర్చలకును వ్యత్యాసములుకలిగి భిన్నాభిప్రాయములు కలుగుచుండుట యనివార్యము, ఈనవీనచర్చల నిదర్శనములీ విజ్ఞాపనముయొక్క యనుబంధములలో కొంతవరకు తెలియచేయ బడినవి!—సహాసమువలనను, సమన్వయమువలనను కలుగులాభము కేవల వాదమువలన కలుగ నేరదనుట యనుభవసిద్ధము.

సుందరేషు సురమందిరబృందే
ష్విందిరారమణవందనకృత్యం...... (మధ్వవిజయం 6 సర్గ)

ఇతరదేవతల యాలయములందు విష్ణువునే మధ్వాచార్యులు నమస్కరించుటయు శ్రీరంగము మొదలగు క్షేత్రములకు మధ్వాచార్యులు వెళ్ళినను అక్కడి పూజావిధానము మధ్వసిద్ధాంతానుసారముగా నుండకపోవుటయు, అంతమాత్రమున మాధ్వులకా క్షేత్రములయందు గౌరవలోపము కలుగకుండుటయు, మాధ్వులు పూజచేయు దేవాలయములందితర మతస్థులకు గౌరవముండుటయు, తురుష్కులతో మధ్వాచార్యులు (మ్లేచ్ఛభాషయగు) తురుష్కభాషతోనే మాటలాడిరని మధ్వవిజయము చెప్పుటయు, నీసహానమునకు, సమన్వయమునకు నిదర్శనములై యున్నవి. ఇట్టిసమన్వయభావమును జ్ఞాపకముచేసి గ్రంథపరిశ్రమకు కొంచెమైననీ "విజ్ఞాపనము" ప్రోత్సాహకమైనయెడల నేను కృతకృత్యుడ నగుదును.

మధ్వాచార్యులవారి గ్రంథములను స్మరించినపుడు జయతీర్థాచార్యులవారిని స్మరించకతప్పదు. వీరిటీకలు లేనియెడల భాష్యాది గ్రంథములు తెలియుట దుస్సాధ్యము. ఈటీకాచార్యులవారి గ్రంథశ్లోకములలోగా వినయభావమును తెలియచేయుచుండగా వారి వినయోక్తి నావిషయమై స్వభావోక్తి యగునేను మధ్వగ్రంథములును గురించి వ్రాయుట సాహసకృత్యము. అయినను, "ఉడుతభక్తి" వలె కొంతపని చేయుట మంచిదని సాహసించితిని. సిద్ధాంతములలోని ముఖ్యాంశములను, ఇందుపై వివిధాభిప్రాయముల నొకచోట సాధ్యమైనంతవరకు చేర్చుటయే నేను చేసినపని.

నవైమష్యభ్రాంత్యా నచనచ చాతుర్యకుధియా
సమాత్సర్యావేశాన్న చచపలతాదోషవశతః
పరంశ్రద్ధాజాడ్యాదకృషికృతిమాచార్యవచసి
స్ఖలన్నప్యేతస్మాజ్జగతిసహనీయోస్మివిదుషాం॥

కాకినాడ,
మాధ్వపాఠశాల,
3 సెప్టెంబరు 1913.

చిల్లరిగె వేంకటలక్ష్మీనృసింహం

ఓమ్

మాధ్వవిజ్ఞాపనము.

నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి। త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి । తన్మామవతు । తద్వక్తారమవతు । అవతు మాం । అవతు వక్తారం । ఓం శాంతిః । శాంతిః । శాంతిః॥

నిజపూర్ణసుఖామితబోధతనుః పరశక్తిరనంతగుణః పరమః
అజరామరణః సకలార్తిహరః కమలాపతిరీడ్యతమోవతునః॥
మాతర్మే మాతరిశ్వన్ పితరతులగురో భ్రాతరిష్టాప్తబంధో
స్వామిన్ సర్వాంతరాత్మన్నజరజరయితర్జన్మమృత్యామయానాం
గోవిందే దేహి భక్తిం భవతి చ భగవన్నూర్జితాం నిర్నిమిత్తాం
నిర్వ్యాజాం నిశ్చలాం సద్గుణగణబృహతీం శాశ్వతీ మాశు దేవ॥
భాష్యాణాం దశకం చ పంచకయుతం త్రిస్సన్నిర్ణీతయో
విష్ణుస్తోత్రయుగం దశప్రకరణం కల్పద్వయం చ స్మృతిః
శ్రీకృష్ణామృతతంత్రసార యమకన్యాయావలీదీపనం
యేనాకారి స ఏవ మధ్వమునిరాడ్దద్యాత్సువిద్యాం మమ॥

శ్రీమన్మధ్వమతే హరిః పరతరః సత్యం జగత్తత్త్వతో
భిన్నా జీవగణా హరేరనుచరా నీచోచ్చభావంగతాః
ముక్తిర్నైజసుఖానుభూతి రమలాభక్తిశ్చ తత్సాధనం
హ్యక్షాదిత్రితయం ప్రమాణమఖిలామ్నాయైకవేద్యో హరిః॥

విష్ణువు సర్వోత్తముడు, జగత్తు యథార్థముగా సత్యము (కాని వ్యావహారికసత్యము మాత్రమేకాదు) జీవులు భిన్నులు, విష్ణుసేవకులు, తారతమ్యము కలవారు. ముక్తి యనునది (జీవుని) నిజస్వరూపానందానుభవము. ఇట్టి ముక్తికి నిర్మలమయిన భక్తి సాధనము. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శబ్దమునను మూడును ప్రమాణములు. అన్ని శాస్త్రముల చేతను ముఖ్యముగా తెలియబడ తగినవాడు విష్ణువు. ఇది సంగ్రహముగా మధ్వసిద్ధాంతము.

ఈసిద్ధాంతము నేర్పరచుటకు మధ్వాచార్యులవారు భాష్యాదులగు ముప్పదిరెండు గ్రంథములరచించిరి. అవియేవి యనిన:—

1. గీతాభాష్యం.
2. గీతా తాత్పర్య నిర్ణయం.
3. బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం.
4. ,, అణుభాష్యం.
5. ,, అనువ్యాఖ్యానం.
6. ,, న్యాయవివరణం.
7. ఐతరేయ.
8. తైత్తిరీయ.
9. బృహదారణ్య.
10. ఈశావాస్య.
11. కాఠక.
12. ఛాందోగ్య.
13. ఆథర్వణ.
14. మాండూక.
15. షట్ప్రశ్న.
16. తలవకారక.

(7–16:) (10) ఉపనిషద్భాష్యములు.

17. ఋగ్భాష్యం.
18. ప్రమాణలక్షణం.
19. కథాలక్షణం.
20. ఉపాధిఖండనం.
21. మాయావాదఖండనం.
22. మిథ్యాత్వానుమానఖండనం.
23. తత్త్వసంఖ్యానం.
24. తత్త్వవివేకం.
25. తత్త్వోద్యోతం.
26. కర్మనిర్ణయం.
27. విష్ణుతత్త్వనిర్ణయం.

(18–27:) (10) ప్రకరణములు.

28. నరసింహనఖస్తోత్రం.
29. ద్వాదశస్తోత్రం.
30. కృష్ణామృతమహార్ణవం.
31. తంత్రసారసంగ్రహం,
32. సదాచారస్మృతి.

33. యతిప్రణవకల్పం.
34. కృష్ణజయంతీనిర్ణయం.
35. యమకభారతం.
36. మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయం.
37. భాగవతతాత్పర్యనిర్ణయం.

ఈగ్రంథములు ద్వైతసిద్ధాంతమును తెలియచేయుటయేకాక షడ్దర్శన, శ్రుతి, స్మృతిఇతిహాస, పురాణ, తంత్రములలోనియంశములనుసాహిత్యమును తెలియచేయుటకును పయోగముగానున్నవి. షడ్దర్శనములలోని సాంఖ్యయోగములు గీతాభాష్య, గీతాతాత్పర్య, భాగవతతాత్పర్య, తంత్రసారసంగ్రహములలోను, న్యాయవైశేషికములు పదిప్రకరణములలోను, పూర్వమీమాంస కర్మనిర్ణయమను ప్రకరణములోను, ఉత్తరమీమాంస బ్రహ్మసూత్రభాష్యములలోను చెప్పబడినవి. ఋగ్భాష్యములోను ఉపనిషద్భాష్యములలోను శ్రుత్యర్థము చెప్పబడినది. సదాచారస్మృతి, యతిప్రణవకల్పములును స్మృత్యర్థమును సూచించును. యమకభారత, మహాభారతనిర్ణయ, భాగవతనిర్ణయములలోని ఇతిహాసపురాణములలోని సంగతులు చెప్పబడినవి. ఇందులో మొదటి రెండు గ్రంథములు సాహిత్యమునకుపయోగముగానున్నవి. మంత్రశాస్త్రము, దేవాలయప్రతిష్ఠ, ప్రతిమాప్రతిష్ఠ మొదలగు నంశములు తంత్రసారసంగ్రహములో చెప్పబడినవి. గనుక మాధ్వగ్రంథముల చదివిన సమస్తశాస్త్రములను చదివిన లాభము కలుగును.

ఈగ్రంథములన్నియు కొంతకాలము క్రిందటివరకు రహస్యగ్రంథములుగానుండి పండితులకుమాత్రమే లభ్యములయి తక్కినవారికి సులభసాధ్యములు కాక యుండెను. ఇటీవల మధ్వసిద్ధాంతోన్నాహినీసభయొక్క ప్రోత్సాహమువలన మధ్వమతమునకు లభించిన వ్యాప్తివలన ఈగ్రంథములు ముద్రింపబడి వెల్లడిచేయబడినందున నివి జనసామాన్యమునకు సులభలభ్యములయినవి. మతచర్చాసభయొక్క రిపోర్టులలో ప్రచురింపబడుచున్నవి. మాధ్వగ్రంథము లితరభాషలలోకి వినిమయములుకూడ చేయబడుచున్నవి.

మధ్వభాష్యానుసారముగ, బ్రహ్మసూత్రములకును భగవద్గీతలకును మ. యస్. సుబ్బారావుగారిచేతను, ఉపనిషత్తులకు రాయబహద్దరు శ్రీశచంద్రవాసుగారిచేతను, ఆంగ్లేయభాషలో వినిమయములు వ్రాయబడినవి. ఇందువలన గ్రంథములకు పూర్వపురహస్యత్వముపోయి ప్రకాశతవచ్చి, నవీనుల చర్చావిమర్శనములకు కూడ నవకాశము కలిగినందున సంప్రదాయ సిద్ధములగు విశ్వాసములకు కొంత మార్పు కలుగుట సంభవించుచున్నది. ఈచర్చావిమర్శనములకు నిదర్శనములీక్రింద వివరింపబడినవి.

మ॥ సుబ్బారావుగారు నవీనుల యభిప్రాయములను సూచించుచు వానిని కొంతవరకు ఖండించుటకు ప్రయత్నముచేసిరి. (1 అనుబంధముచూడుడు) షడ్దర్శనములు బుద్ధునికి పూర్వముండినటుల నొప్పికొనకపోయినను బౌద్ధమతక్షీణతకు పూర్వమైన నుండెననుటకు సందేహముండదని వీరువ్రాసిరి. కాని షడ్దర్శనములు బుద్ధునికి పూర్వముండినటుల వీరు స్పష్టపరుపలేదు.

షడ్దర్శనములోనివగు బ్రహ్మసూత్రములు భగవద్గీతలలో "బ్రహ్మసూత్రపదైశ్చైవ హేతుమద్భిర్వినిశ్చితైః" (13·4) అని యుదహరించబడినటుల వీరి యభిప్రాయముగానున్నందున బ్రహ్మసూత్రముల తరువాత భగవద్గీతలు వ్రాయబడినటుల స్పష్టమగును. బ్రహ్మసూత్రములు బుద్ధుని తరువాత వ్రాయబడిన యెడల వాని తరువాత వచ్చిన భగవద్గీతలు బౌద్ధమతము తరువాతనే వ్రాయబడి యుండవలెను.

మధ్వాచార్యులవారి సిద్ధాంతము సర్వదర్శన సంగ్రహములో చేర్చబడునంత ప్రాముఖ్యత చెందుట కధమము రెండువందల సంవత్సరములైనను కావలసి యుండవలయునని వీరువ్రాసిరి. అట్టిస్థితిలో, బ్రహ్మసూత్రములు ప్రమాణముగా నెంచబడి భగవద్గీతలలో వ్రాయబడుటకంత కాలమైనను కావలసియుండవలెను.

పైఅభిప్రాయాను సారముగ బ్రహ్మసూత్రముల తరువాత భగవద్గీతలు వ్రాయబడినయెడల, బ్రహ్మసూత్రములలోని " స్మృతేశ్చ " మొదలగు స్మృతివాక్యములకుభగవద్గీతలోని వాక్యములాధారముగ భాష్యము లోవ్రాయుట విరుద్ధముగానుండును. బ్రహ్మసూత్రముల తరువాత వ్రాయబడిన భగద్గీతలు బ్రహ్మసూత్రములకు ప్రమాణమగుట యసంభవము.

భారతము రచించబడిన కాలమందే దానిలో భగద్గీతలుండెనని వీరియభిప్రాయమును తెలియచేయుచు ఇప్పుడున్న భారతము సరిఅయినదికాదని తాత్పర్య నిర్ణయములోని వాక్యములను వీరుదహరించిరి. ఇందువలన, భారతము మూడుమారులు సవరణచేయబడినదనియు, మొదట "జయ" మనుపేరుతో యుద్ధచరిత్రమునే ఈగ్రంథము కలిగియుండెననియు, రెండవ సవరణలో "భారత "మనుపేరును,మూడవసరణలో " మహాభారత" మనుపేరును ఈగ్రంథమునకు వచ్చెననియు చెప్పునవీనులయభిప్రాయముకుకొంత బలము కలుగుచున్నది.

అధర్వణ సంహిత తక్కినవేదములకన్న వెనుకవచ్చినదని నవీనులైనను స్థిరపరుచలేకపోయిరని వీరువ్రాసిరి. " ఏకోవేదః కృతేహ్యాసీ త్త్రేతాయాం సత్రిధాభవత్ సఏవ పంచధాజాతో ద్వాపరం ప్రాప్యకైయుగం" కృతయుగమందొక వేదమేయుండెను

త్రేతాయుగమందది మూడువిధములయినది. ద్వాపరమంద యైదువిధములయినది. అని ఆధర్వణ భాష్యములోని ప్రమాణమునవీనులకు బలముగా నున్నటుల కనబడుచున్నది. త్రేతాయుగమందు “ త్రయీ ” అను పేరుతో ఋగ్యజుస్సామవేదములే యున్న యెడల ఆధర్వణవేదము తరువాత వచ్చినటు కనబడును.

వేదములోని మంత్రబ్రాహ్మణ, ఉపనిషద్భాగములు వివిధకాలములలో వ్రాయబడినటుల నొకవేళ నొప్పుకొన్నను వానిలోని యభిప్రాయము పరంపరగా నొకరీతినివచ్చుచున్నదనివీరువ్రాసిరి. వివిధకాలములలో వ్రాయబడినటుల నొప్పుకొనుటకుకాని, యొప్పుకొనక పోవుటకుకాని వీరికారణములను తెలియచేయలేదు. అందరికి సులభముగా తెలియుటకొరకుమధ్వాచార్యులవారు ఋగ్వేదసంహితలోనిప్రమాణముల నేకుదాహరించిరికాని యంతకుపూర్వపుగ్రంథములనుంచిప్రమాణములను వ్రాయలేదని వీరువ్రాయుటవలన ననాదియని చెప్పబడు ఋగ్వేదముకన్న ప్రాచీన గ్రంథముండుట విషయమయి సంశయము కలుగును.

మధ్వాచార్యులవారి జననకాలము శాలివాహనశకము 1025 లేక 1029 సంవత్సరములయినటుల వీరు స్థిరపరచిరి. (ఇప్పుడు శా,శ, 1835 సం॥) గనుక మధ్వా చార్యులు వారిప్పటికి సుమారు 810 సంవత్సరముల క్రిందట జన్మించినటుల తెలుసు. మహాభారత తాత్పర్యనిర్ణయమందు.

“ చతుఃసహస్రేత్రిశతోత్తరేగతేసంవత్సరాణాంచకలౌపృథివ్యాం
జాతః పునర్విప్రతనుః సభీమోదైత్యైర్నిగూఢం హరితత్వమాహ”

“క్షైమితనుర్మరుతఆహకథాంపరస్య” యనియునుకలియుగమందు 4300 సంవత్సరములయిన తరువాత భీముడు బ్రాహ్మణుడైపుట్టెననియు, ఆభీమునిశరీరమే తమదనియును, మధ్వాచార్యులు వ్రాసినందున, (ఇప్పుడుకలియుగము 5014 సం॥ గనుక) ఇప్పటికి 714 సంవత్సరములక్రిందట వారిజన్మమయినటుల వారు స్వయముగా వ్రాసినటుల స్పష్టమగును. ఉత్తరాదిమఠములోని చరిత్రనుపట్టి మా॥ సుబ్బారావుగారేర్పచిన కాలమునకు నాచార్యులువారు నిర్ణయములో వ్రాసినకాలమునకును సుమారు 96 సంవత్సరముల వ్యత్యాసము కనబడుచున్నది.

జయతీర్థస్వాములవారు విద్యారణ్యస్వాములవారికన్న చాల పూర్వపువారని వీరు వ్రాసిరి. విద్యారణ్యస్వాములవారు జయతీర్థస్వాములవారి గురువైన అక్షోభ్యతీర్థస్వాములవారితోను, తరువాత జయతీర్థస్వాములవారితోకూడ వాదించినటుల జయతీర్థ విషయములో వ్రాయబడినది. “అసినాతత్త్వమసినా పరజీవప్రభేదినా విద్యా

ద్యామహారణ్యామక్షోభ్యముని రచ్ఛినత్" అను పారంపర్యాయముగా వచ్చుశ్లోకమువలన జయతీర్థులగురువైన అక్షోభ్యతీర్థులు వారికాలముననే విద్యారణ్య స్వాములున్నట్టు కనబడు నప్పుడు విద్యారణ్యులకన్న చాలపూర్వమందే జయతీర్థుల వారుండుట యసంభవము.

నరహరి తీర్థులు మధ్వాచార్యుల వారి రెండవశిష్యుడయి వారి కాలీయుడగుట వలన నతని వ్యాఖ్యానము మధ్వాచార్యులవారి యభిప్రాయము ననుసరించి యుండవలెను. అట్టివ్యాఖ్యానమును కొన్నిచోట్లను వారి తరువాత చాలకాలమునకు వచ్చిన జయతీర్థులు తప్పుపట్టినటుల వ్రాయుటవలన మధ్వాచార్యులవారి నిజమయిన యభిప్రాయమును గుఱించి సందేహము కలుగును. కొన్నివందల సంవత్సరముల క్రిందట జరిగిన మధ్వాచార్యులవారి జన్మకాలము గురించియు వారి యభిప్రాయమునుగురించియు వారితరువాత వారికాలమును గురించియు, సందేహము కవకాశము కలుగు చున్నపుడు వేలకొలది సంవత్సరముల క్రింద వ్రాయబడినటుల చెప్పబడు భగవద్గీత గురించియు దాని యభిప్రాయమునుగురించియు సందేహము కలుగుట యొకవింతకాదు.

ఇట్టిసందేహములను, మాధ్వుల సంఖ్య యల్పముగా నుండుటను, మాధ్వగ్రంథములు తక్కిన మతగ్రంథములవలె వెల్లడికాక పోవుటను, కారణములను మ॥ సుబ్బారావుగారు చర్చించి వ్రాసిన యెడల మాధ్వుల కుపయోగముగా నుండును.

ఇకను మాధ్వులు కానివారు వ్రాసినయంశముల నాలోచింతము. శ్రీశచంద్ర వాసుగారు పనిషత్తులలో నీశావాస్యము మొదటిదయి యుండవచ్చుననుట వలన వేదభాగములు వివిధకాలములలో వ్రాయబడినవనునవీనుల యభిప్రాయమునకు బలముకలుగుచున్నది.

బ్రహ్మసారమను గ్రంథ మెక్కడను లేదనియును అదిమధ్వాచార్యులవారిచే రచింపబడినది కానియెడల మధ్వసిద్ధాంతమున కాధారములు మధ్వాచార్యులువారికి పూర్వమేయుండియుండవలయునని వీరువ్రాయుటవలన మధ్వాచార్యులవారి ప్రమాణగ్రంథములు యాథార్థ్యముగురించి సందేహముకలుగును.

గౌడపాదకారికలను మాండూక్యోపనిషత్తుతో కలిపి మధ్వాచార్యులవారు చదివిరని చెప్పుటవలన నిజమయిన యుపనిషద్భాగముగురించి సంశయముకలుగును. వాయుపురోక్త జీవోత్తమత్వమును గురించి వీరువ్రాసిన యంశములు క్రీస్తుమతసిద్ధాంతమును సూచించుచున్నవి. (౨ అనుబంధముచూడుడు)

మహాభారతములోని కృష్ణుడును, భాగవతాది పురాణములలోని కృష్ణుడునువేరుపురుషులని స్థిరపరుచుటకు మధ్వాచార్యులువారి ఛాందోగ్యోపనిషద్భాష్యములోనివాక్యములు ప్రమాణముగా తీయబడినవి. క్రైస్తవమత సంపర్కమిందులో సూచింపబడినది.

(3 అనుబంధము చూడుడు)

వాయువుద్వారాతప్ప ముక్తిలేదను సిద్ధాంత మెక్కడనుంచివచ్చినది తెప్పలేవు నిమ॥ సి. యస్. క్రిష్ణస్వామిఅయ్యరు వ్రాసిరి. (4 అనుబంధముచూడుడు)

బౌద్ధమత సంపర్కములేని శుద్ధార్యమతమును మధ్వాచార్యులు స్థాపించిరని సుబ్బారావుగారి యభిప్రాయము. క్రీస్తుమతసంబంధమయిన కొన్ని యంశములు మధ్వసిద్ధాంతములో కలిసినవని తక్కినవారి సూచితాభిప్రాయము.

ఇట్టిచర్చలు(కవకాశమిచ్చు నీకాలములో కేవల గురువాక్య విశ్వాసము చేతనే మాధ్వగ్రంధములను గౌరవించువా రల్పసంఖ్యాకులుగా నుందురు. గనుక నీగ్రంథములందరికి నెటుల లాభకరములగునో యను యంశమును విచారించుట ముఖ్యకృత్యము. ఈ విచారణకు పూర్వముమనల నితరు లెటులచూతురో తెలిసికొనుటయావశ్యకముగనుక మాధ్వగ్రంథములలోని కొన్ని యంశములను ఆక్షేపగ్రస్తములు, సమ్మతియోగ్యములు, శ్లాఘనీయములు నను మూడు శీర్షికలక్రింద వివరింతము. ఆక్షేపగ్రస్తములనగా నితరులచే నాక్షేపించబడునవి. సమ్మతియోగ్యము లనగా నితరు లొప్పికొనకపోయినను ఆక్షేపించనివి. శ్లాఘనీయము లనగా నితరులచేనైన కొనియాడబడ తగినవి.

ఆక్షేపగ్రస్తములు.

(మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయములోనివి)

అసురాణాం తమఃప్రాప్తి సదానియమతో భవేత్
యదాతుజ్ఞానిసద్భావే నైవగృహ్ణంతి తత్పరం॥ (I-91)

(ఉపదేశముచేయతగిన) జ్ఞాని లభించినపుడతని యుపదేశము నెవ్వరువినరో అపుడే అసురులకు తమఃప్రాప్తియగును.

ఈతమఃప్రాప్తియొక్క స్వరూప మీక్రింద తెలియచేయబడినది:—

పూర్ణదుఃఖాత్మకో ద్వేషః సోనంతో హ్యావతిష్ఠతే।
పతితానాంతమస్యంధేని శ్శేషసుఖవర్జితే॥ (I-112)

అంధతమస్సునందు సుఖ మెంతమాత్రములేదు. అట్టితమస్సులోపడినవారికి దుఃఖపూర్ణమగుననం తద్వేషముండును. (ఇదినిత్యనరక సిద్ధాంతమును తెలియచేయును. ఈసిద్ధాంతమును తక్కినహిందువులెవరు నంగీకరించలేదు. క్రీస్తుయొక్కబోధ నంగీకరించనివారందరు శాశ్వతనరకమున బడుదురను క్రైస్తవసిద్ధాంతమునిదిపోలియున్నదని కొందరి యభిప్రాయము)

ద్వేషస్వరూప మీక్రింద తెలియచేయ బడినది:—

జీవాభేదో నిర్గుణత్వ మపూర్ణగుణతా తథా
సామ్యాధిక్యే తదన్యేషాం భేద స్తద్గత ఏవచ॥
ప్రాదుర్భావవిపర్యాస స్తద్భక్త ద్వేష ఏవచ
తత్ప్రమాణస్య నిందాచ ద్వేషా ఏతేఖిలా మతాః॥
ఏతైర్వివిహీనా యాభక్తి స్సాభక్తి రితినిశ్చితా॥ (I-113-115)

(విష్ణువుకు) జీవులతో అభేదము, నిర్గుణత్వము, పూర్ణగుణాభావము, తక్కిన వారితో సమత్వము, లేక వారికంటె న్యూనత, విష్ణుస్వరూపములలో భేదము, ప్రాదుర్భావ విపర్యాసము, విష్ణుభక్తులయందలి ద్వేషము, వారి ప్రమాణములనింద, ఇవియన్నియును ద్వేషములుగా నెంచబడును. ఇట్టిద్వేషములతో కూడని భక్తియే భక్తియని నిశ్చయించ బడినది. (ఇందులో విష్ణుభక్తుల యందలి ద్వేషము వారి ప్రమాణములనిందయు నునవితప్ప తక్కినవి అభిప్రాయ భేదములు కావచ్చును కాని ద్వేషలక్షణము లనిన నితరులాక్షేపింతురు.)

ప్రాదుర్భావ విపర్యాసమెట్టిదో యీక్రింద వివరించబడినది:—

అవతారాణాం హరేర్జ్ఞాత్వా నావతారాహరేశ్చయే
తదావేశాం స్తథాసమ్యక్ జ్ఞాత్వాముక్తిర్నచాన్యథా॥ (I-83)

విష్ణువుయొక్క యవతారములను, అవతారములు కాని వానిని అంశావతారములను బాగుగ తెలిసిననే ముక్తి కలుగును. లేనియెడల కలుగదు. (ఇందువలన మధ్వసిద్ధాంతానుసారముగ పూర్ణావతారములగు పరశురామ వ్యాసావతారములను అంశావతారములుగా భావించు ఇతర మతస్థులకు ముక్తి లేదనిన వా రాక్షేపింతురు. అవతార సిద్ధాంతము బౌద్ధమతము వచ్చినతరువాత కల్పించబడినదనినమ్మువారలకిది మిక్కిలి యాక్షేపణీయము.)

తస్యాంగం ప్రథమో వాయుః ప్రాదుర్భావత్రయాన్వితః
ప్రథమో హనుమాన్నామ ద్వితీయో భీమ ఏవచ
పూర్ణప్రజ్ఞ స్తృతీయస్తు భగవత్కార్యసాధకః॥ (II-127)

భగవత్సేవలో నొకటి సాధకుడు వాయువు. అతనికి మూడవతారములు (1) హనుమంతుడు (2) భీముడు (3) పూర్ణప్రజ్ఞుడు (అనగా మధ్వాచార్యులు) (పై యవతార సిద్ధాంతమునకువచ్చిన యాక్షేపణమే దీనికినివచ్చును.)

పైమూడవతారములకు ప్రమాణముగా చెప్పబడిన ఈక్రింది ఋగ్వేదమంత్రములు వాయూపరముగా వ్యాఖ్యానముచేయబడినవి:—

బళిత్థాతద్వపుషేధాయిదర్శతం దేవస్యభర్గస్సహసోయతోజని
యదీముపహ్వరతేసాధ దేమతిఋుతస్య ధేనాఅనయంతసస్రుతః
పృక్షోవపుఃపితుమాన్నిత్యఆశయే ద్వితీయమాస ప్తశివాసుమాతృషు
తృతీయమస్యవృషభస్యదోహసేదశప్రమతింజనయంత యోషణః॥

(II 154-155)

ఈమంత్రము లగ్నిపరముగా విద్యారణ్య భాష్యములో వ్రాయబడినవి. అందులో నవతార ప్రమేయ మేమియునులేదు. ఈమంత్రార్థము విషయమై సుమారు 25 సంవత్సరముల్క్రిందట మధ్వసిద్ధాంతోన్నాహినీ రిపోర్టులలో వాదములు ప్రచురింపబడినవి. ఈమంత్రములు వాయుపరము కావనియు, యాస్కనిరుక్తముకు విరుద్ధముగా మాధ్వభాష్యమున్నదనియు నద్వైతులాక్షేపించిరి.

సమ్మతి యోగ్యములు.

(మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయములో)

సామ్యంనచాస్యపరమేణచ కేనచాస్యం
ముక్తానచక్వచిదత స్స్వభిదాకుతోస్య
ప్రాప్యేత చేతనగణైః సతతాస్వతంత్రై
ర్నిత్యస్వతంత్రవపుషః పరమాత్పరస్య॥ (I. 21)

భగవంతునితో నెవనికెని ముక్తియందైనను సామ్యములేదు. నిత్యస్వతంత్రుడును, పరాత్పరుడు నగు భగవంతునికిని కేవలమస్వతంత్రులగు చేతనులకు నభేదమెటుల కలుగును.?

జగత్ప్రవాహః సత్యోయంపంచభేదసమన్వితః॥ (I. 69)

(1) జీవునికి నీశ్వరునకు భేదము (2) జీవులలో పరస్పర భేదము (3) జీవునకు జడముకు భేదము (4) జడముకు నీశ్వరునికి భేదము (5) జడములలో పరస్పరభేదము, ననునీయయిదు భేదములతో గూడిన జగత్ప్రవాహము సత్యము.

విష్ణుర్హిదాతామోక్షస్యవాయుశ్చతదనుజ్ఞయా
మోక్షోజ్ఞానంచక్రమశోముక్తిగోభోగపవచ॥

ఉత్తరేషాంప్రసాదేననీచానాంనాన్యథాభవేత్।
సర్వేషాంచహరిర్నిత్యంనియంతాతద్వశాఃపరే॥
తారతమ్యంతతోజ్ఞేయంసర్వోచ్చత్వంహరేస్తథా॥ (I. 79-81)

మోక్షమునిచ్చువాడు విష్ణువు అతనియాజ్ఞవలన వాయువు మోక్షమునిచ్చును. మోక్షము, జ్ఞానము, ముక్తియందలి భోగమును తక్కువవారికి తమకన్న గొప్పవారి యనుగ్రహమువలన క్రమముగావచ్చును. అందరికిని విష్ణువు నియామకుడు. తక్కినవారతని వశవర్తులు, గనుక తారతమ్యమును, విష్ణుసర్వోత్తమత్వమును తెలిసికొనవలసినది.

వాయుర్హిబ్రహ్మతామేతి తస్మాద్బ్రహ్మైవసస్మృతః
నబ్రహ్మసదృశః కశ్చిచ్ఛివాదిషుకథంచన॥ (II. 152)

వాయువు బ్రహ్మపదమును పొందును. గనుక అతను బ్రహ్మయేయని చెప్పబడును. శివుడు మొదలగువారిలో వాయువుకు సముడెవడును లేడు.

శ్లాఘనీయములు.

(మహాభారత తాత్పర్యనిర్ణయములోనివి)

నిర్దోషపూర్ణగుణవిగ్రహఆత్మతంత్రో
నిశ్చేతనాత్మకశరీరగుణైర్విహీనః
ఆనందమాత్రకరపాదముఖోదరాదిః
సర్వత్రచస్వగతభేదవివర్జితాత్మా॥
కాలాచ్చదేశగుణతోస్యనచాదిరంతో
వృద్ధిక్షయౌనతుపరస్యసదాతసస్య
నైతాదృశః క్వచబభూవనచైవభావ్యో
నాస్త్యుత్తమః కిముపరాత్పరమస్యవిష్ణోః॥
సర్వజ్ఞఈశ్వరతమః సచసర్వశక్తిః
పూర్ణావ్యయాత్మబలచిత్సుఖవీర్యసారః
యస్యాజ్ఞయారహితమిందిరయాసమేతం
బ్రహ్మేంద్రపూర్వకమిదంనతుకస్యచేశం॥ (I. 11-13)

భగవంతుడు దోషరహితమగు నట్టియు, గుణపూర్ణమయినట్టియు రూపముకలవాడు. స్వతంత్రుడు. జడమగుశరీరము గుణములులేనివాడు. ఆనందమే కరచరణాద్యవ

యవములు గాగలవాడు. తనరూపమందును, గుణమందును భేదము లేదు. కాలము వలనదేశమువలన, గుణములవలనను, ఆద్యంతములు లేనివాడు. సనాతనుడగు నితనికి వృద్ధిక్షయములు లేవు. ఇట్టివాడీ సరికిలేడు. ముందుగలుగబోడు. పరాత్పరుడగు నితనికన్న నుత్తము డెటులగలుగును? ఇతను సర్వజ్ఞుడు, పరమేశ్వరుడు, సర్వశక్తుడు, పూర్ణమయినట్టియు, నవ్యయమయినట్టియు, బలము, జ్ఞానము, ఆనందము, వీర్యము సారముగాగలవాడు ఇతనియాజ్ఞలేనిది రమా బ్రహ్మేంద్రాదులేమియును చేయలేరు.

మాహాత్మ్యజ్ఞానపూర్వస్తుసుదృఢః సర్వతోఽధికః
స్నేహోభక్తిరితిప్రోక్తస్తయా ముక్తిర్నచాన్యథా॥ (1. 86)

(పైనిచెప్పినప్రకారము) భగవంతుని మాహాత్మ్యమును తెలిసినట్టియు, ఎప్పటికి దృఢముగా నుండునట్టియు, తక్కినయన్నిటికంటె నధికమయినట్టియు, స్నేహము భక్తి యని చెప్పబడును. ఇట్టిభక్తివలననే ముక్తికలుగును కాని మరియొకలాగున కాదు.

అచ్ఛిద్రసేవనాచ్చైవనిష్కామత్వాచ్చయోగ్యతః
ద్రష్టుంశక్యోహరిః సర్వైర్నాన్యథాతుకథంచన॥ (I. 98)

యోగ్యతానుసారముగా, నిరంతరమయినట్టియు, నిష్కామమయినట్టియు సేవవలన భగవంతు డందరిచేతను కనుగొనబడును. మరియొక విధముగా కనుగొనబడదు.

దానతీర్థతపోయజ్ఞపూర్వాస్సర్వేపిసర్వదా
అంగానిహరిసేవయాం భక్తస్త్వేకావిముక్తయే॥ (I. 100)

దానము, తీర్థయాత్ర, తపస్సు, యజ్ఞము, మొదలగున వన్నియు నెప్పుడును హరిసేవయొక్క అంగములు. భక్తియొకటియే ముక్తిసాధనము.

నహిభాగవతోధర్మోదేవతాభ్యప్రయాచనం।
జ్ఞానభక్తీహరేస్తృప్తింవినావిష్ణోరపిక్వచిత్॥ (13-3)

దేవతలను యాచించుట భగవద్భక్తుల ధర్మముకాదు. విష్ణువునైనను. జ్ఞానము, భక్తి, భగవత్ప్రీతి, వీనినితప్ప మరిదేనినెప్పుడును కోరకూడదు. (దేవతలను కోరకూడదని వేరుచెప్పనేల?)

(అనువ్యాఖ్యానం.)

సోపాసనాచద్వివిధాశాస్త్రాభ్యాసస్వరూపిణీ
ధ్యానరూపపరాచైవయస్యాంగంధారణాదికం॥

ఉపాసన రెండువిధములు, శాస్త్రాభ్యాసము, ధ్యానమునని ధారణమొదలగునవి. ధ్యానముయొక్క అంగములు,

ప్రతీకవిషయత్వేననకార్యావిష్ణుభావనా।
ప్రతీకంనైవవిష్ణుర్యన్మిథ్యోపాసాహ్యనర్థదా॥

ప్రతిమ విష్ణువుగా నెంచబడకూడదు ప్రతిమయెప్పటికిని విష్ణువుకానేరదు. (ప్రతిమ విష్ణువను) మిథ్యోపాసన యనర్థమునిచ్చును.

(బ్రహ్మసూత్రభాష్యం.)

సచ్చిదానందఆత్మేతిబ్రహ్మోపాసావినిశ్చితా
సర్వేషాంచముముక్షూణాంఫలసామ్యాదపేక్షితా॥ (III. 3-12)

మోక్షేచ్ఛగల యందరిచేతను సచ్చిదానందాత్మయని బ్రహ్మోపాసన చేయబడవలెను. ఇట్టి యుపాసన యనుగుణమగు ఫలమునిచ్చును గనుక నిది అపేక్షించ బడినది.

ముక్త్యర్థమాత్మయోగ్యంహికార్యమేవహ్యుపాసనం
నృసింహాదికమన్యచ్చదురితాదినివృత్తయే॥
ఉపాసతేయథాయోగంనవాఫలవిభేదతః॥ (III. 3-61)

ముక్తి కొరకు తనకు యోగ్యమగు నుపాసన చేయబడ వలయును. పాపపరిహారము కొరకు నృసింహాది (అవతార) రూపములను పాసింతురు. కొందరు పాసించరు. ఏలననగా వారియుద్దేశములు వేరుగానుండును. (తమకు యోగ్యమగు నుపాసనమునసే పాపపరిహారము మొదలగునవి కలుగును. ఇట్టి ముఖ్యోపాసనకు నృసింహాది రూపోపాసన అడ్డుచేయవచ్చునను తలంపుతో కొందరు నృసింహాది రూపోపాసన చేయరని తాత్పర్యము.)

పూర్వస్మాదుత్తమోలబ్ధః స్వయమేవగురుర్యది
గృహ్ణాయాదవిచారేణవికల్పః సమయోర్భవేత్॥ (III. 3-46)

మొదటి గురువుకన్న నుత్తమగురువు లభించిన యెడల నాలోచింపక ఉత్తమగురువు నవలంబించవలెను. సముడగు గురువు లభించిన యెడల నేగురువునైన నవలంబించవచ్చును.

తంత్రసార సంగ్రహం.

ఉత్తమాదుత్తమాసిద్ధిర్ధర్మమోక్షాదిషుస్ఫుటం
తస్మాదుత్తమఆచార్యేభ్యోలనాత్వోవరంవ్రజేత్॥

ఏకస్యశిష్యతాంప్రాపత్యదాజ్ఞానవినాసమం
అవరంవాప్రవజేదుచ్చగుణశ్చేన్నైవదుష్యతి
విశేషతోగుణశ్చస్యాద్దేవేష్వప్యేవమేషహి॥ (III. 142-143)

ధర్మమోక్షాదులం దుత్తమగురువువలన నుత్తమసిద్ధి కలుగును. కావున నుత్తమ గురువు లభించినపు డతనికన్న తక్కువవాని వద్దకు వెళ్ళకూడదు. ఒకనికి శిష్యుడయి యతని యాజ్ఞలేక అతని సముడగులేక అతనికన్న తక్కువవాడగు గురువును పొందకూడదు. అతనికన్న నుత్తమగురువుదొరికినపుడు (అతని యాజ్ఞలేకయే) ఉత్తమగురువును పొందుటయందు దోషము లేదు. విశేషముగా గుణముకూడ కలుగును. దేవతలయందు నిటులనేయున్నది.

కర్మనిర్ణయము.

నదేవాయష్టిమాదాయరక్షంతిపశుపాలవత్।
యంతురక్షితుమిచ్ఛంతిబుద్ధ్యాసంయోజయంతితం॥
(భారతం ఉద్యోగపర్వం విదురనీతి.)

దేవతలు పశువుల కాపరులవలె కఱ్ఱపట్టుకొని రక్షించరు. ఎవనిని రక్షించ నిశ్చయింతురో వానిని బుద్ధితో కూర్చుదురు.

పైమూడు శీర్షికలక్రింద వ్రాయబడిన వాక్యములలో ద్వైతసిద్ధాంతములోని విశేషాంశములు కొంతవరకు వివరించబడినవి. ఇక నీసిద్ధాంతమెటుల మనకు లాభకరముగునో యాలోచించవలసియున్నది :—

ద్వైతసిద్ధాంతము :—వ్యవహారములలోనైన నీసిద్ధాంతము నందరు నంగీకరించినదియే. పరమార్థ దశయందు ద్వైతముండునా యద్వైతముండునాయనునది ఆత్మపరోక్షమయినప్పుడు కాని తెలియదు. "భిద్యతేహృదయగ్రంథిశ్ఛిద్యంతేసర్వసంశయాః క్షీయంతే చాస్యకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టేపరావరే" యను ముండకోపనిషత్తులోని వాక్యానుసారముగా నిట్టియపరోక్షమయినపుడే విషయమయిన సంశయములు నివారణయగును. "నీవు" "నేను" అనుమాట లున్నంతవరకు నందరును ద్వైతులే.

భక్తి :—ఇదియే మోక్షసాధనమనియు, తక్కిన దానాదులన్నియు భగవత్సేవయొక్క అంగములనియు చెప్పబడినది. భక్తియొక్క నిర్వచనము చూచిన జ్ఞానవైరాగ్యములతో కూడిన స్నేహమే భక్తియని స్పష్టపడును. ఉపాసనామార్గమతి శ్లాఘనీయముగా చెప్పబడినది. ఇట్టిభక్తి యందరిచే నవలంబించబడవలసినదే :—

" సత్యపిభేదాపగమేనాథతవాహంనమామకీనస్త్వం।
సాముద్రోహితరంగః క్వచనసముద్రస్తారంగః "

భేదము లేకపోయినను, నేనునీవాడనుకాని నీవునావాడవుకావు. తరంగము సముద్రమునది కాని సముద్రము తరంగమునది కాదు అని చెప్పువాక్యమువలన నద్వైతులకును భక్తిమార్గ మవలంబనీయమే.

విష్ణుసర్వోత్తమత్వము :—విష్ణురూపమునే సర్వోత్తమముగా నేలగ్రహించవలయునని యడిగిన "వేదేరామాయణేచైవ పురాణేభారతేతిధా । ఆదావంతేచమధ్యేచవిష్ణుః సర్వత్రగీయతే" అను హరివంశవాక్యానుసారముగా దేశమంతట నందరిచేతను పూజింపబడు రామాయణ, భారత, భాగవతగ్రంథములు విష్ణువు నధికముగా చెప్పుటయే దీనికి కారణము త్రిమూర్తులలో విష్ణువు సత్త్వప్రధానుడని పురాణములు చెప్పుచున్నవి. గుణములలో సత్త్వగుణము గొప్పది. రజోగుణప్రధానుడు బ్రహ్మ, తమోగుణప్రధానుడు రుద్రుడునని యాపురాణములే చెప్పుచుండుటవలన సత్త్వగుణప్రధానుడగు విష్ణువుయొక్క ఉత్తమత్వము చెప్పబడినది :—

వాయుజీవోత్తమత్వము :—" నమస్తేవాయోత్వమేవప్రత్యక్షంబ్రహ్మాసి " యని తైత్తిరీయోపనిషత్తు చెప్పుటవలన వాయువే మనకు కనబడు బ్రహ్మయని స్పష్టమగుచున్నది. వాయువు మనకెటుల కనబడుచున్నాడు ? స్పర్శమువలన ఇటులనే మానసిక స్పర్శవలన భగవంతుడు కనబడుచున్నాడు. ఇందుకు వాయువు నిదర్శనముగనుక వాయువుద్వారా మనము భగవంతుని కనుగొనుట కాధారుడై వాయువు మోక్షసాధకుడగుచున్నాడు. "ఆకాశాద్వాయుః" అనువాక్యము ఆకాశరూపమగు పరబ్రహ్మనుండి వాయువు మొదట పుట్టినట్టు చెప్పుచున్నది.

తారతమ్యము :—ఈసిద్ధాంతమువలన నితరదేవతలయందలి ద్వేషభావములేదు. ఈతారతమ్యానుసారముగా బ్రహ్మకన్న శివుని తక్కువగా చెప్పుట కొందరికిష్టము లేకపోవచ్చును. కాని ఈతారతమ్యము యుక్తియుక్తముగా నున్నది. మనశరీరములో హృదయము, శ్వాసకోశము, మెదడు ననునవి చైతన్యమునకు ముఖ్యాధారములు. మెదడు పనిచేయకపోయినను పిచ్చివానివలె, సన్నిపాతముచేసినవానివలె జీవించవచ్చును. శ్వాసకోశము కొంతకాలము పనిచేయకపోయినను జీవించవచ్చును. ఊపిరి బిగబట్టి కొంతకాలముండగలుగుటయు, నీళ్ళలో మునిగినవానికి తిరిగి శ్వాసవచ్చు నుపాయములు చేయుటయు నిందుకు నిదర్శనములు. హృదయము రక్తప్రవాహమున కాధారము. హృ

దయవ్యాపారము! నిలిచినతోడనే జంతువు మృతిని చెందును. ఇందువలన మెదడుకన్న శ్వాసకోశము, శ్వాసకోశముకన్న హృదయము నధికమయినవి. మెదడగు మనస్సుకు అభిమాని రుద్రుడని పురాణములు చెప్పుచున్నవి. శ్వాసకోశమున కాధారము వాయువు. ఈవాయువే బ్రహ్మయగునని చెప్పుటవలన శ్వాసకోశము బ్రహ్మయొక్క స్థానముగా చెప్పవచ్చును. హృదయము నారాయణపరముగా గీతాభాష్యమందు (8. 12) చెప్పబడినది. గనుక రుద్రునికన్న వాయువులేక బ్రహ్మ, వీరికన్న విష్ణువు నుత్తముడనిసూచించబడినది. గుణములలో, తమోగుణముకన్న రజోగుణము, దీనికన్న సత్త్వగుణము నుత్తమములని పురాణములలో చెప్పబడినవి. గనుక నీతారతమ్యము యుక్తియుక్తముగానున్నది. ఈత్రిమూర్తులు నిజముగనున్నారా, ముక్తియందు నీతారతమ్యముండునా యనునవి అపరోక్షజ్ఞానవిషయములు.

<u>అవతారములు</u> :—అవతారసిద్ధాంతచరిత్రను వివరించుటకిక్కడ అవకాశములేదు. మధ్వాచార్యులవారు తామవతారపురుషులమనే ఒకకారణముచేతనే వారిమతమును స్థాపించినయెడల వారు ముప్పదియేడు గ్రంథములు వ్రాయవలసిన యవసరములేదు. వారిసిద్ధాంతమే మనకు ప్రధానము. జీవోత్తముడగు వాయువుయొక్క బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునకు హనుమంతుడు, గృహస్థవానప్రస్థములకు భీముడు, సన్యాసమునకు, మధ్వాచార్యులును నిదర్శనములుగా మనము భావించవచ్చును. వాయు, హనుమ, భీమ, మధ్వాంతర్గతములగు మాధవ, రామ, కృష్ణ, వేదవ్యాసరూపములలో మాధవరూపము ప్రకృతిని నియమించురూపము, రామరూపము రామాయణముద్వారా, వ్యాసరూపము "కార్ష్ణం వేదం" అని చెప్పబడు మహాభారతము ద్వారా, కృష్ణరూపము భాగవతపురాణముల ద్వారా, మనకు జ్ఞానము కలుగచేయు భగవద్రూపములు నని మనము సమన్వయచేసికొనవచ్చును. "ఆచార్యదేవోభవ" గురువును దైవముగా భావింపుమని శ్రుతిచెప్పుట వలన గురువు దైవస్వరూపముగాని యవతారపురుషుడుగాగాని భావింపబడినటుల సమన్వయమవును.

<u>శాశ్వతనరకము</u> :—ఈసిద్ధాంతమునకు భగవద్గీతలలోని యీక్రిందిశ్లోకములాధారముగా కనబడుచున్నవి:—

అహంకారంబలందర్పంకామంక్రోధంచసంశ్రితాః
మామాత్మపరదేహేషుప్రద్విషంతోభ్యసూయకాః
తానహంద్విషతః క్రూరాన్ సంసారేషునరాధమాన్

తే పాప్యజస్రమశుభానాసురీష్వేవ యోనిషు॥
ఆసురీం యోనిమాపన్నా మూఢాజన్మనిజన్మని
మామప్రాప్యైవ కౌంతేయ తతోయాంత్యధమాం గతిం॥ (16-18-20)

అహంకారము, అసూయ మొదలగు భావములతో కూడిన భగవద్ద్వేషులకు సద్గతి లేదని పైశ్లోకముల యభిప్రాయము. ఈయభిప్రాయమున కనుగుణముగా శాశ్వతనరకసిద్ధాంతమును సమన్వయము చేయవచ్చును.

ఇట్టి సమన్వయము చేయుటకు నాచార్యులవారి వాక్యము లాధారములుగా నున్నవి :—

విష్ణ్వాధిక్యవిరోధీనియాని వేదవచాంస్యపి
తాని యోజ్యాన్యానుకూల్యాద్విష్ణ్వాధిక్యస్యసర్వశః॥ (I. 36)

విష్ణుసర్వోత్తమత్వమునకు విరోధముగా నుండు వేదవాక్యములైనను విష్ణుసర్వోత్తమత్వమున కనుకూలముగా సమన్వయము చేయబడవలయునని మహాభారత తాత్పర్యనిర్ణయమందును.—

బహుషుగ్రంథేషునిషేధః క్వచిదేవతదుక్తిరితివిశేషః......
అయుక్తిమద్భ్యోయుక్తిమంత్యేవబలవంతివాక్యాని......
సామ్యేపివాక్యయోర్లోకానుకూలమేవబలవత్ ......(9-10 & 11)

అనేక గ్రంథములయందు (ద్వేషమువలనముక్తి) నిషేధించబడినది. ఎక్కడనో అది చెప్పబడినది, యుక్తిలేని వాక్యములకన్న యుక్తియుక్తములగు వాక్యములే బలవంతములు రెండువాక్యములు సమముగా (యుక్తికలిగి) యున్నప్పటికి లోకానుకూలమగు వాక్యమే బలవంతము. అని గీతాభాష్యమందును, చెప్పబడియున్నందున యుక్తికిని, లోకమునకునను కూలములగునట్టుల నే సిద్ధాంతమును సమన్వయము చేయవలయును.

సర్వైశ్చవైదికపదై రథలౌకికైశ్చ
మేఘాగ్నివారిధితలాదిరవైస్సమస్తైః

ఏకోభిధేయపరిపూర్ణగుణః ప్రియోలం॥

అని ఐతరేయ భాష్యాంతమందుండుటవలన వైదికములు లౌకికములునగుసమస్తపదములు. మేఘధ్వనులు మొదలగుధ్వనులును, గుణపూర్ణుడగు నేకభగవంతునే తెలియుచేయును. ఇందువలన నన్నిపదములు భక్తిసిద్ధాంతమునకు సమన్వయము కావలయునని తాత్పర్యము.

ఋగాదయశ్చచత్వారః పంచరాత్రంచభారతం
మూలరామాయణంబ్రహ్మసూత్రంమానస్వతః స్మృతం॥ (I. 30)
వైష్ణవానిపురాణానిపంచరాత్రాత్మకత్వతః
ప్రమాణాన్యేవమన్వాద్యాః స్మృతయోప్యనుకూలతః॥ (I. 32)
మోహార్థాన్యన్యశాస్త్రాణి.....అతస్తేషూక్తమగ్రాహ్యం.....
(I. 34)

నాలుగువేదములు, పంచరాత్రము, భారతము, మూలరామాయణము, బ్రహ్మసూత్రములును, స్వతఃప్రమాణములు, విష్ణుసంబంధమైనపురాణములు, పంచరాత్రమువంటివిగనుక నవియును, మనుస్మృతిమొదలగు స్మృతులును ప్రమాణములే, తక్కినశాస్త్రములు మోసపుచ్చుటకు చెప్పబడినవి. వానియందు చెప్పబడినది గ్రహింపబడగూడదు. అని మహాభారతతాత్పర్య నిర్ణయమందు చెప్పబడి యుండుటవలన సిద్ధాంతముకు సమన్వయముకాని వాక్యములు, గ్రంధములును విడువబడవలసినదని తాత్పర్యము.

ఇట్టి సమన్వయమును తక్కినవారును చేసినందుకునొక నిదర్శనమిక్రింద కనుపరుచబడును.

పౌరాణిక భూగోళానుసారముగా భూమి పద్మమువలెనున్నది. దానియొక్క కర్ణికవలె మేరుపర్వత ముత్తరదిక్కున నున్నది. మేరువుచుట్టు సూర్యుడు తిరుగుటవలన రాత్రి పగళ్ళుకలుగుచున్నవి భూమిని శేషుడు, అష్టదిగ్గజములు మొదలగునవి మోయును. రాహుకేతువులు, సూర్యచంద్రులయందు విద్వేషమువలన వారినిపట్టుకొనగాగ్రహణములు కలుగును. దీనిని ఖండించి భాస్కరాచార్యులు తమసిద్ధాంతశిరోమణి (గోళాధ్యాయము) లోనిటులవ్రాసిరి.

యదిసమాముకురోదరసన్నిభాభగవతీధరణీతరణిః క్షితేః
ఉపరిదూరగతోపివరిభ్రమన్ కిమునరైరమరైరివనేక్ష్యతే।
యదినిశాజనకః కనకాచలః కిముతదంతరగః సనదృశ్యతే।
ఉదగయంననుమేరురథాంశుమాన్ కథముదేతిచదక్షిణభాగకే॥
మూర్తోధర్తాచేద్ధరిత్ర్యాస్తతోన్యస్తస్యాప్యన్యస్యైవమత్రానవస్థా।
అంత్యేకల్ప్యాచేత్స్వశక్తిః కిమాద్యే
కిన్నోభూమేస్సాష్టమూర్తేశ్చమూర్తిః॥
భూమేః పిండః శశాంకజ్ఞకవిరవికుజేజ్యార్కినక్షత్రకక్షా

వృత్తైవృత్తోర్వృతస్సన్మృదనిలసలిలవ్యోమతేజోమయోయం
నాన్యాధారః స్వశక్త్యైవవియతినియతంతిష్ఠతీహాస్యపృష్ఠే।
నిష్ఠంవిశ్వంచశశ్వత్సదనుజమనుజాదిత్యదైత్యంసమంతాత్॥
సర్వతః పర్వతారామగ్రామచైత్యచయైశ్చితా।
కదంబకుసుమగ్రంథిః కేసరప్రకరైరివ॥
తిర్యక్త్వం తేచేద్గ్రహాఉడుపతేః కిన్నభానోస్తదాసీం।
ప్రాచ్యామిందోర్భగేపతితరణేః ప్రగ్రహః కింప్రతీచ్యాం॥

భూమిసమముగా నున్నయెడల పయినతిరుగుచున్న సూర్యుడందరికి నెప్పుడును కనుబడుచుండ వలయును. మేరువుసూర్యునికడ్డము వచ్చుటవలన రాత్రికలిగినయెడలనడ్డము వచ్చిన యామేరువు మనకేలనపడదు? మేరువు పర్వతముత్తరదిక్కున నున్నదికదా, సూర్యుడు (దక్షిణాయనములో) దక్షిణదిక్కున నేటులనుదయించును? భూమిని మోయు రూపమొకటి యున్నయెడల దానిని మోయునది మరియొకటి యుండవలయును. ఇటులన నవస్థవచ్చును. తుదకుస్వశక్తివలన నొకటి (మోయునది) యున్నదని చెప్పెయెడల అస్వశక్తిమొదట భూమికే యేల చెప్పకూడదు? భూమి గోళాకారముగా రెండవ యాధారము లేకయే తన స్వశక్తివలన నాకాశమందున్నది. దీనిచుట్టును చంద్రుడు మొదలగు గ్రహములు, నక్షత్రములు నున్నవి. కదంబపుష్పమునకు కేసరములున్నటుల భూమిచుట్టును పర్వతములు మొదలగునవి యున్నవి. చంద్రగ్రహణము పూర్ణిమయందుకాగా అరోజు సూర్యగ్రహణ మేలకలుగకూడదు? చంద్రగ్రహణము తూర్పుదిక్కునుంచియు, సూర్యగ్రహణము పశ్చిమదిక్కునుంచియు నేలకలుగవలయును? (అందువలన రాహుకేతువులవలన గ్రహణములు కలుగలేదని యభిప్రాయము) ఈరీతినాక్షేపించిన భాస్కరాచార్యులే గ్రహణముల నిటుల సమన్వయముచేసెను.

రాహుః కుభామధ్యగతః శశాంకం
శశాంకగశ్ఛాదయతీనబింబం।
తమోమయః శంభువరప్రసాదాత్
సర్వాగమానామవిరుద్ధమేతత్॥

రాహువు భూచ్ఛాయయందు ప్రవేశించి చంద్రుని, చంద్రునియందు ప్రవేశించి సూర్యుని నష్టగించును వీనుల మోసమయును. వీనికి బ్రహ్మవరము కలదు. అని చెప్పినయెడల

సర్వశాస్త్రములకు విరుద్ధములేకయుండునని భూఛ్ఛాయవలన చంద్రగ్రహణము చంద్రుడడ్డము వచ్చుటవలన సూర్య గ్రహణమును కలుగునను జ్యోతిస్సిద్ధాంతము పౌరాణిక సిద్ధాంతముతో సమన్వయము చేయబడెను.

ఇందుపైని, ఇట్టిసమన్వయముల వలన యథార్థదృష్టిపోయి మనబుద్ధిక్షీణించు ననియు, పూర్వాచారపరాయణులకు విరుద్ధముగా చెప్పినయెడల వారునిందింతురు లేక బాధింతురను భయముతో మనపూర్వులిట్టి సమన్వయములు చేసినను చేసియుండవచ్చును. కానియట్టిబాధలు లేని యీకాలములోనిట్టి యవసరములులేవనియు సహజముగా నాక్షేపణరావచ్చును. ఈయాక్షేపణనిజముగా నిరుత్తరమైనదియేకాని యిట్టిసమన్వయము చేయుటలో మనపూర్వుల ముఖ్యోద్దేశ మేమియో మనము యోచించవలసి యున్నది.

స్వధర్మాచరణము, లోకానుకూలత లేక లోకసంగ్రహము నార్యమత ముఖ్యోద్దేశములు ఆర్యధర్మసంబంధమగు ప్రతికర్మకును స్నానముదానమును ప్రధానాంగములు స్నానమువలన బాహ్య శౌచము. దానమువలననంతఃశౌచమును తెలియచేయబడినవి. "సర్వేషామేవశౌచానా మర్థశౌచం పరంస్మృతం, యోఽర్థే శుచిః సశుచిర్న మృద్వారి శుచిః శుచిః"! అన్ని శౌచములలోను ధనసంబంధమగు శౌచమే ముఖ్యశౌచము. ధనము విషయము శుచిగలవాడే శుచియనబడును కాని కేవలమును మన్నుపూసికొని స్నానము చేసినంత మాత్రమున శుచికానేరడని మనుస్మృతి చెప్పుచుండుటవలన మనమిప్పుడు చేయు స్నానదానములు మనకునిజమైన శౌచమునుకలుగచేసిననే యవిలాభకరమగును. కాని మనయారోగ్యమునకును, జ్ఞానమునకును ప్రతిబంధము కలుగచేసినయెడల నవిలాభకరములు కానేరవు. ఆచారమను పేరుతో మనమొకదారమును చూచినతోడనే పామునుచూచినటులనే భయపడుటయు, దానిని తాకినతోడనే స్నానముచేయుటయు, "నార్ద్రవాసాః కదాచన" తడిబట్టతో నెప్పుడునుండకూడదనిశాస్త్రము చెప్పుచున్నను తడిబట్టతోనే యుండుటయు పాత్రాపాత్ర విమర్శనములేక ద్విజబంధువు డనగానే వానికి దానము చేయుటయు, దేవునిలోభిగా నెంచి లంచము నిచ్చురీతిని మొక్కుబళ్లుబలులు మొదలగునవి నిచ్చుటయు, న్యాయాన్యాయముల విచారించక విమార్గమునయిన ధనము నార్జించుటయు నిజమగుశౌచములు కానేరవు. ఇట్టిపిచ్చి శౌచములుకాని నిజమగు శౌచముకొరకు మనపూర్వులు దేశకాల పాత్రముల నేర్పరిచిరి.

జ్ఞానులసేవలు చేరుస్థలములుపవిత్రస్థలములు వీరుసమావేశమగుటకుప్రకృతియందు భగవన్మహిమనుసూచనచేయుపూర్ణిమ, అమావాస్య,గ్రహణములుమొదలగునవితగినకా

లమునలుగా నేర్పరుచబడినవి. గౌరవభావముతో నిట్టిజ్ఞానములును, కనికరభావముతో బీదలు వికలాంగులు మొదలగువారును దానపాత్రులు. సజ్జన సహవాసమువలన జ్ఞానము కలిగి మనము బాగుపడుటకే దేశకాలములు నియమింపబడినవి. మనస్సు నిర్మలముగా నున్నప్పుడు దేశకాలవ్యవస్థ యక్కఱలేదని ఈక్రిందిశ్లోకములు చెప్పుచున్నవి.

తమేవ దేశం సేవేత తం కాలం తామవస్థితిం
తానేవ భోగాన్ భుంజీత మనో యత్ర ప్రసీదతి
నహి దేశాదిభిః కశ్చిద్విశేషః సముదీరితః
మనఃప్రసాదనార్థం హి దేశకాలాదిచింతనం (బ్రహ్మసూత్రభాష్యం)

మనస్సే ప్రధానమైనను దేశకాలములు మనస్సుయొక్క నిర్మలత్వమునకు కారణమగునని యీపైశ్లోకముల యభిప్రాయము. ఈదేశకాలవ్యవస్థ మనస్సును నిర్మలము చేయనప్పుడు వ్యర్థమగును. జ్ఞానుల నొక్కచోట చేర్చుటయే యీదేశకాల వ్యవస్థయొక్క ముఖ్య సార్థక్యము:—

ఇటుల చేరుటకు జ్ఞానులు నజ్ఞానులు నొకతరగతిలోనే యుండ నేరరు గనుక అజ్ఞానులకామోదముగా నుండునటుల జ్ఞానులు సంచరించుట తటస్థించుచుండును. "నబుద్ధిభేదం జనయేదజ్ఞానాం కర్మసంగినాం। జోషయేత్సర్వకర్మాణి విద్వాన్యుక్తస్సమాచరన్" అజ్ఞానులు బుద్ధిభేదము వలన చెడిపోకనుండునటుల చూచుట జ్ఞానుల ముఖ్యకృత్యమని భగవద్గీత చెప్పుచుండుటవలన నుద్దేశభేదముతో నజ్ఞానులు చేయు గ్రహణ స్నానదానాదులనే జ్ఞానులును చేయుచుందురు. ఇందుకొరకు వాక్యముల సమన్వయము కావలసి వచ్చును.

నిజమయిన శాస్త్రోద్దేశము తెలిసిన జ్ఞానులలోనైనను రుచిభేదముండక మానదు.

యదంఘ్ర్యభిధ్యానసమాధిధౌతయా
ధియానుపశ్యంతిహి తత్త్వమాత్మనః
వదంతి చైతత్కవయో యథారుచం
స మే ముకుందో భగవాన్ ప్రసీదతాత్ ॥

భగవద్భక్తిచే నిర్మలమయిన మనస్సుతో తత్త్వమును కనిపెట్టి దానిని రుచిననుసరించి జ్ఞానులు చెప్పుదురని భాగవతమందుండుటవలన జ్ఞానులలో నభిప్రాయభేదముండును, ఈయంశమునే భారతములోని ఈక్రిందివాక్యము బలపరచుచున్నది:—

తర్కోఽప్రతిష్ఠః శ్రుతయోవిభిన్నా
నైకోఋషిర్యస్యమతంప్రమాణం
ధర్మస్యతత్త్వంనిహితంగుహాయాం
మహాజనోయేనగతః సపంథాః॥

యుక్తికంతములేదు. శ్రుతులు పరస్పరభేదములుగా నున్నవి. ఒకఋషి మత మును మరియొకఋషిమతముపోలియుండలేదు. ధర్మతత్త్వము కనుగొనుట కష్టము. మహా జనులు వెళ్ళినదే మార్గము.

స్మృతులు నిటులనే చెప్పుచున్నవి :—

వేదోఽఖిలోధర్మమూలంస్మృతిశీలేచతద్విదాం।*
ఆచారశ్చైవసాధూనామాత్మనోరుచిరేవచ॥ (మనుస్మృతి)
శ్రుతిః స్మృతిః సదాచారః స్వస్యచప్రియమాత్మనః
సమ్యక్సంకల్పజఃకామోధర్మమూలమిదంస్మృతం॥

(యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి)

శ్రుతిస్మృతులతో పాటు సదాచారమేకాక తనయొక్క మంచిసంకల్పము, ఇష్ట ముకూడ ధర్మము కాధారమని చెప్పుటవలన నభిప్రాయభేదము దృఢపరచబడినది.

శ్రుతియు నిటుల చెప్పుచున్నది :—

వేదమనూచ్యాచార్యోంతేవాసినమనుశాస్తి సత్యంవద।ధర్మంచర। స్వాధ్యాయాన్మాప్రమదః ఆచార్యాయప్రియంధనమాహృత్యప్రజా తంతుంమావ్యవచ్ఛేత్సీః సత్యాన్నప్రమదితవ్యం। ధర్మాన్నప్రమది తవ్యం కుశలాన్నప్రమదితవ్యం। భూత్యైనప్రమదితవ్యంస్వాధ్యాయ ప్రవచనాభ్యాంనప్రమదితవ్యం దేవపితృకార్యాభ్యాంనప్రమదితవ్యం। మాతృదేవోభవ పితృదేవోభవ। ఆచార్యదేవోభవ అతిథిదేవో భవ। యాన్యనవద్యానికర్మాణి తానిసేవితవ్యాని। నోఇతరాణి యా న్యస్మాకంసుచరితాని। తానిత్వయోపాస్యాని...... అథయదితే కర్మవిచికిత్సావావృత్తవిచికిత్సావాస్యాత్ యేతత్రబ్రాహ్మణాః సం మర్శినః యుక్తాఆయుక్తాః అలూక్షాధర్మకామాఃస్యుః యథాతే తత్రవర్తేరన్ తథాతత్రవర్తేథాః అథాభ్యాఖ్యాతేషు। యేతత్రబ్రా

బ్రాహ్మణాస్సమ్మర్శినః యుక్తా ఆయుక్తాః అలూక్షా ధర్మకామాస్స్యుః యథా తే తేషువర్తేరన్। తథా తేషువర్తేథాః ఏషఆదేశః ఏషఉపదేశః ఏషావేదోపనిషత్ ఏతదనుశాసనం ఏవముపాసితవ్యం। ఏవముచైతదుపాస్యం॥

వేదాధ్యయనమయిన తరువాత నాచార్యుడు శిష్యునికుపదేశించుచున్నాడు సత్యముచెప్పుము ధర్మమునాచరింపుము స్వాధ్యాయమునుమానకుము ఆచార్యునికొరకు అభీష్టమైనధనమునిచ్చి సంతానమును విచ్ఛేదముచేయకుము సత్యమువల్లను ధర్మమువల్లను ఆత్మరక్షణకొరకైన కర్మవల్లను, ఐశ్వర్యముకొరకైన మంగళయుక్తమగు కర్మవల్లను, స్వాధ్యాయ ప్రవచనములవల్లను, దేవపితృకార్యములవల్లను, ప్రమాదమునుపొందకుము. తల్లిదండ్రులను, గురువును, అతిథులను, దైవములుగా చూడుము. అనిందితములగు కార్యములను చేయుచు నిందితములగు కార్యముల విడువుము......నీకుకర్మయందుకాని, ఆచరణయందుకాని సందేహము కలిగినయెడల సౌమ్యస్వభావులు, ధర్మకాములునగు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులనడిగి తెలిసికొనుము. వారికిని సంశయముకలిగినపుడు వారు నట్టిబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులనడిగి నడుచుకొందురు. అటులనే నీవునడుచుకొనుము. ఇదియుపదేశము. (దీనివలన వేదశాస్త్రములను చదివినవారికిని ధర్మసందేహములుండునని తెలును)

శ్రుతి, స్మృతి, సదాచారములను తెలిసిన మంచిసంకల్పముగల మహాజనులు మనయభివృద్ధికి ననుగుణముగా నుండునటుల కొన్ని యేర్పాటులను చేసిరి. వీనికియమనియమములనిపేరు :—

అహింసాసత్యమస్తేయంబ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహా
యమాః। శౌచంతపస్తుష్టిః స్వాధ్యాయోహరిపూజనం
నియమాః..... (తంత్రసార.)

అహింసా, సత్యము, అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, అపరిగ్రహము, ననునవి యమములు. శౌచము, తపస్సు, తుష్టి, స్వాధ్యాయము, హరిపూజనము ననునవి నియమములు, భక్తిమార్గమందీ యమములీక్రిందిరీతిని చెప్పబడినవి :—

దయయాసర్వభూతేషుసంతుష్ట్యాయేనకేనచిత్
సర్వేంద్రియోపశాంత్యాచతుష్యత్యాశుజనార్దనః॥

సర్వభూతదయ, తనకు దొరికిన దానితో సంతోషము, ఇంద్రియనిగ్రహము భ

గవంతుని త్వరగా సంతోషింపచేయు సాధనములుగా భాగవతమందు చెప్పబడినవి. ఇవి యమములను సరిపోవును. "స్నానం సంధ్యాజపో హోమః స్వాధ్యాయః పితృతర్పణం" అనునవి నియమములుగా మరియొకచోట చెప్పబడినవి. తంత్రిసారములోని నియమములు వీనిననుసరించియే యున్నవి. "యమానభీక్ష్ణం సేవేత నియమాన్ మత్పరః క్వచిత్" యమముల నెప్పుడును తప్పక సేవించవలయును. తరువాత నియమములను సేవించవలయునని చెప్పుటవలన నియమములకన్న యమములయాధిక్యత తెలియచేయబడినది. యమములు సర్వజన సామాన్యములయి యుక్తాయుక్తములని (Universal or Rational) యు నియమములు దేశీయములని (National) యు చెప్పవచ్చును. యమములు మార్పును చెందవు. నియమములు దేశకాలానుగుణముగా మారుచుండును. ఇట్టిమార్పులను చేయువారు పైనివ్రాయబడిన వాక్యములలో చెప్పబడినశ్రుతి స్మృతిజ్ఞానము సమ్యక్సంకల్పము మొదలగు లక్షణములు కలవారుకావలెను. అట్టిలక్షణములు లేనివారేర్పరచిన వల్లభ, శాక్తేయ, పాశుపతాది మతములలోని బ్రిహ్మచర్యాది యమములకు విరుద్ధములగు నియమములు నింద్యములగుచున్నవి. గనుక నియమములెప్పుడును యమములకు విరుద్ధముగా నుండకూడదు.

ఈయమనియమములు ఆర్యధర్మమను కట్టడమునకు పునాదివంటివి. "తస్యైతపో దమః కర్మేతి ప్రతిష్ఠా వేదాః సర్వాంగాని సత్యమాయతనం" ఈబ్రహ్మవిద్యకు తపస్సు దమము. కర్మ, యనునవి పునాదివంటివి. వేదములు, వేదాంగములు, సత్యము ననునవి పైయాధారములని చెప్పుతలవ కారోపనిషత్తులోని వాక్యమీయర్థమునే తెలియచేయుచున్నది. ఎన్నిమార్పులు కలిగినను, ఎన్నియుపద్రవములు వచ్చినను మనభరతఖండములో ఋగ్వేదము మొదలు నిప్పటివరకు గాయత్రీమంత్రము ద్విజత్వమునకాధారమయియుండుట యార్యధర్మముయొక్క పునాదిదిట్టముగా నున్నదని తెలియచేయుచున్నది. "సత్యం పరంధీమహి" అనుభాగవత వాక్యమీ యర్థమునే సూచించును—

ఈపునాదిని కాపాడుచు దీనిపైని మతగురువులు తమబుద్ధిననుసరించి "వ్యాసచిత్తస్థితాకాశాదవచ్ఛిన్నానికానిచిత్ అన్యేవ్యవహరంత్యేతాన్యూరీకృత్యగృహాదివత్" వ్యాసచిత్తమను అకాశమునుంచి వేరువేరుయిండ్లను ఏర్పరచి కట్టినటుల నేమతములున్నవని చెప్పుబ్రహ్మసూత్రభాష్య వాక్యరీతిని వివిధములగు మతములను గృహములను కట్టివానిలో తమగ్రంధములను నిక్షేపమునుంచిరి. ఈనిక్షేపములలో మధ్వసిద్ధాంత గ్రంథములను నిక్షేపము మనకు పారంపర్యాయముగా వచ్చినది. జన్మవలననే మనకు హక్కుగా

లభించిన ఈ సంస్థను భద్రపరచి వృద్ధిపొందించుట మనముఖ్యకర్తవ్యము "దేవిత్వకా ర్యాభ్యాంన ప్రమదితవ్యం" అనువాక్యమీ యర్థమును సూచించును.

మనపూర్వులు మనకుసంపాదించియిచ్చిన ఈధనములో ప్రమాదమువలనగాని మరి యేకారణమువలనగాని కొన్ని చెల్లని నాణెములుండవచ్చును. కొన్ని నాణెము లప్పటికి చెల్లి నను ఇప్పుడు చెల్లకపోవచ్చును. ఇట్టినాణెములను మనము పారవేయక మనకుమరియొక వి ధముగా నుపయోగపరచుదుము. ఇదే సమన్వయమనునది. ఎందుకునుపయోగించని నాణె ములను పరిహరింతుము. ఇదిసమన్వయముకాని వాక్యములను పరిహరించుట యమములకు విరుద్ధముగా నియమములుండగూడదు గనుక ఏసిద్ధాంతములోనైనను ద్వేషము, అహం కారము, అసూయ, స్వార్థపరత్వము మొదలగువానిని బోధించెడి వాక్యములున్న మొదల వానిని పరిహరించవలసినదే ఇందుకీక్రిందవాక్యము లాధారముగానున్నవి.

ద్విషతః పరకాయేమాంమానినోభిన్నదర్శినః
భూతేషుబద్ధవైరస్యనమనః శాంతిమృచ్ఛతి
నయస్యజన్మకర్మభ్యాంనవర్ణాశ్రమజాతిభిః
సజ్జతేస్మిన్నహంభావోదేహేవైసహరేఃప్రియః॥ (భాగవతం)

ఇతరులయందు భేదబుద్ధికలిగి ద్వేషించు వైరబుద్ధికలవానికి మనఃశాంతియుండదు ఎవనికి జాతి, కర్మ మొదలగువానిచేత నహంకారముండదో వాడే భగవంతునికి ప్రియుడు. ఇందువలన ఇతరమతములయందు ద్వేషమును, అహంభావము నుండకూడదని తెలును. పం చభేదములు సత్యమను సిద్ధాంతము అభిప్రాయభేద ముండకతప్పదని యొప్పుకొనవలెను.

యస్తఆశిషఆశాస్తేనసభృత్యః సవైవణిక్॥ (భాగవతం)

ఎవడు నీవలన కోరికలనుకోరునో వాడు సేవకుడుకాడు. వాడువణిజుడు గనుక దే వుని సంతోషపెట్టుటకు మొక్కులుమొదలగునవి చేయువాడు భక్తుడుకానేరడు, వా డు వర్తకుడు.

భోగైశ్వర్యప్రసక్తానాం తయాపహృతచేతసాం
వ్యవసాయాత్మికాబుద్ధిః సమాధౌన విధీయతే॥ (భగవద్గీత)

భోగైశ్వర్యములందాసక్తి కలిగి కర్మలచేత నే లాగబడుమనస్సుకలవారికి నిశ్చల మైనభక్తి కలుగనేరదు. ఇందువలన, మనము చేయుగ్రహశాంతులు మొదలగునవి భక్తికి ప్రతిబంధకములగునని తెలుసు.

అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహం॥ (భగవద్గీత)

నన్ను ఎప్పుడును విడువక రెండవచింత లేక సేవింతురో వారియోగక్షేమములను నేను వహించుదును. ఇందువలన భగవంతు నేనమ్మినయెడల మనకునిహపరసౌఖ్యములు కలుగునని భావము.

కింకుర్వంతి గ్రహాః సర్వే శనిజీవకుజాః పునః
ఏకాదశస్థే గోవిందే ముకుందే యదునందనే॥ (భక్తవాక్యము)

(పదియిందిర్యములకు పైని) పదకొండవస్థానమగు మనస్సునందు భగవంతుండుండినయెడల శనిమొదలగు గ్రహము లేమిచేయును? ఇందువలన జననమరణాదులందు మనము నక్షత్రములను చూచుట వాని దోషపరిహారముకొరకు శాంతులు మొదలగునవి చేయుట మంచిముహూర్తమును చూచుకొని పరామర్శ యను పేరుతో నూతన వితంతువు నవమానించుట మొదలగు నాచారములు భక్తికి నిరుద్ధములని తేలును. క్షేత్రములలో చేయు వివాహాదులకు కాలనిర్ణయము, ముహూర్తములను చూడకపోవుట, భక్తిమార్గమునకు ధర్మశాస్త్రము, జ్యోతిశ్శాస్త్రమును లోబడియుండ వలయుననుటకు నిదర్శనము.

పైశ్లోకముల యభిప్రాయము నే యాచార్యులవారి బృహదారణ్యకభాష్యములోని యీక్రిందివాక్యము తెలియచేయుచున్నది :—

ధ్యానంచ గురుశుశ్రూషా నిత్యనైమిత్తికాః క్రియాః
తీర్థదానజపాద్యాశ్చ స్వాధ్యాయో హరికీర్తనం
ద్వాదశ్యాదివ్రతంచైవ తులస్యాద్యైరథార్చనం
సర్వంభక్త్యర్థముద్దిష్టం నిష్ఫలంతు తయా వినా
విష్ణుభక్తియుతో ముక్తిం యాతి నాన్యః కథంచన
ఏతదన్యచ్ఛ యచ్ఛాస్త్రం నతచ్ఛాస్త్రం కువర్త్మతత్॥

ధ్యానము, గురుశుశ్రూష, సంధ్యావందనాది నిత్యకర్మలు, శ్రాద్ధములు మొదలగు నైమిత్తికకర్మలు. తీర్థయాత్రాదులు భక్తికొరకే ఉద్దేశించబడినవి. భక్తిలేనిచో నివియన్నియు నిష్ఫలములు. విష్ణుభక్తి కలవాడే మోక్షమునుపొందును, మరియొకడు పొందనేరడు. దీనికివ్యతిరేకముగా నే శాస్త్రముచెప్పినను అది చెడుమార్గము కానిమంచిమార్గముకానేరదు. గనుక భక్తికివిరుద్ధములగు ద్వేషము, స్వార్థపరత్వము మొదలగువానిని బోధించునవి శాస్త్రసంజ్ఞను బొందనేరవు. భక్తియొక్క లక్షణమింతకు పూర్వము తెలియచేయబడినది.

ఇట్టిభక్తిమార్గమును బోధించుమధ్వసిద్ధాంతమందరిచే నాదరణీయము. ఈసిద్ధాంతమును వ్యాపింపచేయుటకు "అరిభిరపఘృణంహింసితో నిర్వికారః" అనిచెప్పినరీతి న

న్ని బాధలువచ్చినను విడువక ముప్పదియేడుగ్రంథముల మూలమునను వాగ్వాదములమూలమునను పాటుపడినమహాజనుని మార్గము "మహాజనోయేనగతస్సపంథాః" యను వాక్యానుసారముగా నవలంబనీయము మాధ్వగ్రంథములనుచదివిన సమస్తగ్రంథములు చదివినలాభము కలుగునని మొదటనే చెప్పబడినది. ఈసిద్ధాంతమునకు మూలాధారములగు శ్రుతి, స్మృతి, పురాణేతిహాసములు, షడ్దర్శనములు మొదలగువానిని చదువుటకు నీగ్రంథములుప్రోత్సాహకరములుగా నుండును. గ్రంథచర్చలవలన బుద్ధివికాసము కలుగుటకు నవకాశముకలుగును. "స్వాధ్యాయప్రవచనే ఏవేతినాకోమౌద్గల్యః తద్ధితపస్తద్ధితపః" స్వాధ్యాయప్రవచనములేతపస్సనివేదముచెప్పుచున్నది. "అధ్యేష్యతేచయఇమంధర్మ్యంసంవాదమావయోః జ్ఞానయజ్ఞేనతేనాహమిష్టఃస్యామితిమేమతిః" భగవద్గీతచదివినయెడలజ్ఞానయజ్ఞముచేసిన ఫలమువచ్చునని భగవద్గీతచెప్పుచున్నది. గనుక అధ్యయనముముఖ్యతపస్సు కామ్యఫలాపేక్షకలవారయినను నిరక్షరకుక్షులగుద్విజబంధువులవలన "వ్రతానాముత్తమం వ్రతం" అనిచెప్పు కల్పములువిని వ్రతములుచేయుట, తరుచుగాదుర్వినియోగముచేయుపూజారులపరముగా మొక్కులమూలముగా ధనమునిచ్చుటకన్న, తగినపండితులవలన రామాయణ, భారత, భాగవతాది గ్రంథములనువిని వారిని సత్కరించి అన్నప్రదానాదుల చేసిన "స్వయంతీర్ణఃపరాన్ తారయతి" అనున్యాయానుసారముగాతామును. ఇతరులునుతరింతురు. "సమస్తశాస్త్రార్థ వినిర్ణయాత్మకో విశేషతో భారతవర్త్మచారీ" సమస్తశాస్త్రార్థమునిర్ణయించునదియు విశేషముగాభారతమునకనుసరించునదియునని మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయమునుగురించివ్రాయబడినది. "యదిహాస్తి తదన్యత్రయన్నేహాస్తి నతత్క్వచిత్" భారతములోనున్న సంగతులేతక్కినగ్రంథములలోనున్నవి. దానిలోలేనివి మరెక్కడనులేవు. అనిభారతమందుచెప్పబడియున్నది. దానికి"కార్ష్ణం వేదం" వేదవ్యాసునివేదమనిపేరుపెట్టబడినది. ఇట్టిభారతముయొక్క ప్రాముఖ్యతను కనుపరచుచుయమకభారతము, మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయమను గ్రంథములను రంజకముగాను భారతములోని, హరివంశములోని కథలను సమన్వయముగాను వ్రాసినట్టియు, "రాజంతేతావదన్యానిపురాణాని సతాం గణేయావన్నదృశ్యతేసాక్షాచ్ఛ్రీమద్భాగవతంపరం" భాగవతము కనబడనంతవరకేతక్కినపురాణములు ప్రకాశించునను భాగవత వాక్యానుసారముగా పురాణరత్నమగు భాగవతముకు తాత్పర్యనిర్ణయమునువ్రాసి భక్తిమార్గమును ప్రచురముచేసినట్టియు మహామహుడగు పూర్ణప్రజ్ఞుని మనమెటుల మరువవనగును?

భక్తికలిగి, భాష్యములు, భారతము, భాగవతము మొదలగు గ్రంథములను చదివి, భేదవాదసంవాదము చేయుటయే, భగవత్పాదాచార్యుల వారిని మనము మరువకుండుట గనుక వీరిగ్రంథములలోని భక్తిపూరితములగు భగవద్వర్ణనలుగల స్తోత్రములతో నీ విజ్ఞాపనము ముగించుచున్నాడను.

గీతాభాష్యం.

1. దేవంనారాయణం నత్వాసర్వదోషవివర్జితం
పరిపూర్ణంగురూంశ్చాన్గీతార్థం వక్ష్యామిలేశతః॥
2. పూర్ణోఽదోషమహావిష్ణో గీతామాశ్రిత్యలేశతః
నిరూపణంకృతంతేన ప్రీయతాం మేసదావిభుః॥

గీతాతాత్పర్యం.

3. సమస్తగుణసంపూర్ణం సర్వదోషవివర్జితం
నారాయణం నమస్కృత్య గీతాతాత్పర్యముచ్యతే॥
4. నమస్తేవాసుదేవాయప్రేయసాంమేప్రియోత్తమ
సమస్తగుణసంపూర్ణ నిర్దోషానందదాయినే॥

బ్రహ్మసూత్రభాష్యం.

5. నారాయణంగుణైః సర్వైరుదీర్ణం దోషవర్జితం
జ్ఞేయంగమ్యంగురూంశ్చాపిన త్వాసూత్రార్థఉచ్యతే॥
6. జ్ఞానానందాదిభిః సర్వైర్గుణైః పూర్ణాయవిష్ణవే
నమోఽస్తుగురవేనిత్యం సర్వథాతిప్రియాయమే॥
7. నిత్యానందోహరిః పూర్ణో నిత్యదాప్రియతాంమమ
నమస్తస్మైనమస్తస్మై నమస్తస్మైచవిష్ణవే॥

అణుభాష్యం.

8. నమోనమోశేషదోషదూరపూర్ణగుణాత్మనే
విరించిశర్వపూర్వేడ్యవంద్యాయ శ్రీవరాయతే॥

అనువ్యాఖ్యానం.

9. నారాయణం నిఖిలపూర్ణగుణైకదేహం
నిర్దోషమాప్యతమమప్యఖిలైః సువాక్యైః
అస్యోద్భవాదిదమశేషవిశేషతోఽపి
వంద్యంసదాప్రియతమంమమసన్నమామి॥
10. నమోనమోశేషవిశేష పూర్ణగుణైకధామ్నే పురుషోత్తమాయ
భక్తానుకంపాదతిశుద్ధసంవిద్దాత్రేనుపాధి ప్రియసద్గుణాత్మనే॥

11 నిశ్శేషదోషరహితకల్యాణాఖిలసద్గుణ
భూతిస్వయంభుశర్వాది వంద్యంత్వాంనౌమిమేప్రియః

న్యాయవివరణం.

12 చేతనాచేతన జగన్నియంత్రే శేషసంవిదే
నమోనారాయణాయాజశర్వశక్రాదివందిత॥

13 విద్యావిద్యేసుఖందుఃఖ మశక్తిశ్శక్తి రేవచ
ఉత్పత్తిస్థితినాశాశ్చ విశేషాశ్చ పరేఖిలాః॥

14 చేతనాచేత నస్యాస్య సమస్తస్యయదిచ్ఛయా
సమమస్వకృతే స్సైవ ప్రీయతాం పురుషోత్తమః॥

15 నమోఽజభవభూర్యక్షపురః సరసురాశ్రయ
నారాయణారణం మహ్యాం మాపత్రేప్రేయసాంప్రియ॥

ఐతరేయభాష్యం.

16 నారాయణంనిఖిలపూర్ణ గుణైకదేహం
సర్వజ్ఞమచ్యుతమపేత సమస్తదోషం
ప్రాణస్యసర్వచిదచిత్పర మేశ్వరస్య
సాక్షాదధీశ్వరమియాం శరణంరమేశం॥

17 సర్వైశ్చవైదికపదైరపిలోకశబ్దై
ర్మేఘాగ్నివారిధి తలాదిరవైశ్చసర్వైః
ఏకోభిధేయపరిపూర్ణ గుణః ప్రియోలం
నారాయణోమమసదైవ సుతుష్టిమేతు॥

18 పూర్ణాగణ్యగుణోదారధామ్నే నిత్యాయవేధసే
అమందానందసాంద్రాయ ప్రియసేవిష్ణవేనమః॥

తైత్తిరీయభాష్యం.

19 సత్యంజ్ఞానమనంతమానందం బ్రహ్మసర్వశక్త్యేకం
సర్వైర్వేదైరీడ్యంవిష్ణ్వాఖ్యం సర్వదైమిసుప్రేష్ఠం॥

20 యస్యోర్ధ్వసమోవాకశ్చిన్నైవాస్త్యనంతసచ్ఛక్తేః
తంవందేపరమేశం ప్రియాంసంప్రియసశ్చమేవిష్ణుం॥

బృహదారణ్య భాష్యం.

21 ప్రీణాదేరీశితారంపరమసుఖనిధిం సర్వదోషవ్యపేతం
సర్వాంతస్థంసుపూర్ణం ప్రకృతిపతిమజంసర్వబాహ్యంసునిత్యం
సర్వజ్ఞంసర్వశక్తింసురముని మనుజాద్యైస్సదాసేవ్యమానం
విష్ణుంవందేసదాహంసకల జగదనాద్యంతమానందదంతం॥
22 నిత్యానందమనోపమం పరమజంసర్వత్రగంసుస్థిరం
సర్వజ్ఞంప్రతిబోధ మాత్రమమలం పూర్ణంగుణైరచ్యుతైః
విశ్వోత్పత్తిలయస్థితిప్రమతి సన్మోక్షైవరం కారణం
ప్రేష్ఠంమేనతతంప్రియాత్ప్రియ తమంనిత్యం సదోపాస్మహే

ఈశావాస్యభాష్యం.

23 నిత్యానిత్యజగద్ధాత్రే నిత్యాయజ్ఞానమూర్తయే
పూర్ణానందాయహరయే సర్వయజ్ఞభుజేనమః॥
24 యస్మాద్బ్రహ్మేంద్రరుద్రాది దేవతానాంశ్రియోపిచ
జ్ఞానస్ఫూర్తిస్సదాతస్మైహరయే గురవేనమః॥
25 పూర్ణశక్తి చిదానంద శ్రీతేజః స్పష్టమూర్తయే
మమాభ్యధికమిత్రాయ నమోనారాయణాయ తే॥

కాఠకభాష్యం.

26 నమోభగవతేతస్మైసర్వతః పరమాయతే
సర్వప్రాణిహృదిస్థాయ వామనాయనమోనమః॥
27 నమోభగవతేతస్మై విష్ణవేప్రభవిష్ణవే
యస్యాష్టమాప్తఆప్తేభ్యోయోమఆప్తతమః సదా॥

ఛాందోగ్య భాష్యం.

28 అత్యుద్రిక్తవిదోషసత్సుఖ మహాజ్ఞానైకతానప్రభా
సర్వప్రాభవశక్తిభోగబలతత్సారాత్మదివ్యాకృతిం
సృష్టిస్థాననిరోధనిత్యనియతి జ్ఞానప్రకాశావృతి
ధ్వాంతామోక్షవిమోక్షదం హరిమజంనిత్యంసదోపాస్మహే॥

29 పూర్ణానందమహోదధిః పరతమోనిత్యః పరస్మాత్సదా
సర్వజ్ఞః సకలేశితాగుణనిధిర్నిత్యోత్సవస్తద్విదాం
సర్వస్మాదధికం మమప్రియతమస్త్విష్టాదపీష్టోత్తమః
సర్వస్మాచ్చహితాత్సదాహితతమః ప్రీతోభవేన్మేహరిః॥

ఆథర్వణ భాష్యం.

30 ఆనందమజరం నిత్యమజమవ్యయమచ్యుతం
అనంతశక్తింసర్వజ్ఞం సమస్యేపురుషోత్తమం॥
31 ప్రీయతాంభగవాన్మహ్యాం ప్రేష్ఠప్రేష్ఠతమస్సదా
మమనిత్యం నమామ్యేనం పరమోదారసద్గుణం॥

మాండూక్యభాష్యం.

32 పూర్ణానందజ్ఞానశక్తిస్వరూపం నిత్యమవ్యయం
చతుర్ధాసర్వభోక్తారం వందేవిష్ణుంపరంపదం॥
33 ఏకోపినిర్విశేషోపిచతుర్ధావ్యవహారభాక్
యస్తంవందేచిదాత్మానం విష్ణుంవిశ్వాదిరూపిణం॥

షట్ప్రశ్నభాష్యం.

34 నమోభగవతే తస్మైప్రాణాదిప్రభవిష్ణవే
అమందానందసాంద్రాయ వాసుదేవాయవేధసే॥
35 నమోనమోస్తుహరయే ప్రేష్ఠప్రేష్ఠతమాయమే
పరమానందసందోహ సాంద్రానందవపుష్మతే॥

తలవకారభాష్యం.

36 అనంతగుణపూర్ణత్వాదగమ్యాయసురైరపి
సర్వేష్టదాత్రేదేవానాం నమోనారాయణాయతే॥
37 యశ్చిదానందసచ్ఛక్తిసంపూర్ణో భగవాన్పరః
నమోస్తువిష్ణవేతస్మైప్రేష్ఠాయప్రియసాంచమే॥

ఋగ్భాష్యం.

38 నారాయణం నిఖిలపూర్ణగుణార్ణముచ్చ
సూర్యామితద్యుతి మశేషనిరస్తదోషం

సర్వేశ్వరంగురుమజేశనుతం ప్రణమ్య
వక్ష్యామ్యృగర్థ మతితుష్టికరంతదస్య॥

ప్రమాణలక్షణం.

39 అశేషగురుమీశేశం నారాయణమనామయం
సంప్రణమ్యప్రవక్ష్యామిప్రమాణానాంస్వలక్షణం॥
40 అశేషమానమేయైక సాక్షిణేఽక్షయమూర్తయే
అశేషపురుహూతేడ్య నమోనారాయణాయ తే॥

కథాలక్షణం.

41 నృసింహమఖిలాజ్ఞాన తిమిరాశిశిరద్యుతిం
సంప్రణమ్యప్రవక్ష్యామి కథాలక్షణమంజసా॥
42 సదోదితామితజ్ఞాన పూరవారితహృత్తమాః
నరసింహః ప్రియతమః ప్రీయతాం పురుషోత్తమః॥

ఉపాధిఖండనం.

43 నారాయణోఽగణ్యగుణనిత్యైకనిలయాకృతిః
అశేషదోషరహితః ప్రీయతాం కమలాలయః॥
44 నమోమందసదానందసాంద్రసుందరమూర్తయే
ఇందిరాపతయేనిత్యానంద భోజనదాయినే॥

మాయావాద ఖండనం.

45 నరసింహోఽఖిలాజ్ఞానమతధ్వాంతదివాకరః
జయత్యమితసజ్జ్ఞానసుఖశక్తిపయోనిధిః॥
46 నాస్తినారాయణసమంనభూతంనభవిష్యతి
ఏతేనసత్యవాక్యేనసర్వార్థాన్సాధయామ్యహం॥

మిథ్యాత్వవాదఖండనం

47 యోదృశ్యతేసదానంద నిత్యవ్యక్తచిదాత్మనా
నిర్దోషాఖిలకల్యాణగుణంవందేరమాపతిం॥

తత్త్వోద్యోతం.

48 సర్వజ్ఞోఖిలసచ్ఛక్తిః స్వతంత్రోశేషదర్శనః
నిత్యాతాదృశచిచ్చేత్యయం తేష్టోనోరమాపతిః॥
49 సత్యచిచ్చేత్యపతయే ముక్తాముక్తోత్తమాయ తే
నమోనారాయణాయార్య బృందవందితపద్ద్వయ॥
50 జయత్యానందతీర్థేష్ట దేవతానరకేసరీ
విపాటితాజ్ఞానతమః కపాటాత్పురుహాలంకృతః॥
51 జయత్యమితపౌరుషః స్వజనతేష్టచింతామణిః
అజేశముఖవందితో గుణగణార్ణవః శ్రీపతిః॥
52 సర్వజ్ఞసన్మునీంద్రోచ్చసన్మనఃపంకజాలయః
అజితో జయతి శ్రీశో రమాబాహులతాశ్రయః॥

కర్తృనిర్ణయం.

53 యఇజ్యతే విధీశానశక్రపూర్వైః సదాముఖైః
రమాప్రియాయినే తస్మై సర్వయజ్ఞభుజే నమః॥
54 నమోనారాయణాయాజభవశక్రోష్ణరుఙ్ముఖైః
సదావందితపాదాయ శ్రీపాయప్రేయసేధికం॥

[illegible]ర్ణయం.

55 సదాగమైకవిజ్ఞేయం సమతీతక్షరాక్షరం
నారాయణం సదావందే నిర్దోషాశేషసద్గుణం॥
59 స్వతంత్రాయాఖిలేశాయ నిర్దోషగుణరూపిణే
ప్రేయసే మే సుపూర్ణాయ నమోనారాయణాయ తే॥

నరసింహనఖస్తోత్రం.

57 పాంత్వస్మాన్ పురుహూతవైరిబలవన్మాతంగమాద్యద్ఘటా
కుంభోచ్చాద్రివిపాటనాధికపటుప్రత్యేకవజ్రాయితాః
శ్రీమత్కంఠీరవాస్యప్రతతసునఖరాదారితారాతిదూర
ప్రధ్వస్తధ్వాంతశాంతప్రవితతమనసాభావితానాకిబృందైః॥

65 లక్ష్మీకాంతసమంతతో౽వికలయన్నైవేశితుస్తేసమం
పశ్యామ్యుత్తమవస్తుదూరతరతోపాస్తంరసోయోష్టమః
యద్రోషోత్కరదక్షనేత్రకుటిలప్రాంతోత్థితాగ్నిస్ఫురత్
ఖద్యోతోపమవిస్ఫులింగభసితాబ్రహ్మేశశక్రోత్కరాః॥

ద్వాదశస్తోత్రం. *

59 వందేవంద్యంసదానందం వాసుదేవంనిరంజనం
ఇందిరాపతిమాద్యాదివరదేశవరప్రదం॥

90 ఆనందచంద్రికాస్యందకపందే
ఆనందతీర్థపరానందవరద॥

కృష్ణామృతమహార్ణవ.

61 అర్చితః సంస్మృతో ధ్యాతః కీర్తితః కథితః శ్రుతః
యోదదాత్యమృతత్వంహిసమాంరక్షతుకేశవః॥

62 యస్సర్వగుణసంపూర్ణః సర్వదోషవివర్జితః
ప్రియతాంప్రీతఏవాలంవిష్ణుర్మేపరమః సుహృత్॥

తంత్రసారసంగ్రహం.

63 జయత్యజభవేశేంద్రవందితః కమలాపతిః
అనంతవిభవానందశక్తిజ్ఞానాదిసద్గుణః॥

64 అశేషదోషోజ్ఝితపూర్ణసద్గుణం
సదావిశేషావగతోరుమూపం
నమామినారాయణమప్రతీపం
సదాప్రియేభ్యః ప్రియమాదరేణ॥

సదాచారస్మృతి.

65 యస్మిన్సర్వాణికర్మాణి సన్న్యస్యాధ్యాత్మచేతసా
నిరాశీర్నిర్మమోయాంతిపరంజయతిసోచ్యుతః॥

66 అశేషకల్యాణగుణనిత్యానుభవసత్తనుః
అశేషదోషరహితః. ప్రీయతాంపురుషోత్తమః॥

---

* ఇది 12 అధ్యాయములు స్తోత్రము. ఆద్యంత శ్లోకములు మాత్రము వ్రాయబడినవి:—

యమకభారతం.

67 ధ్యాయం[illegible]పరమానందం యన్మాత్రాపతిమయదపరమానందం
ఉజ్ఝితపరమానందంపత్యాద్యాద్యాశ్రిమైః సద్దైవపరమానందం॥
68 యన్యాకరాలోలంచక్రింకాలః పరః సహికరాలోలం
యస్యాగదాపవమానః సన్యోవ్యాసోభవత్సదాపవమానః॥
69 యస్యారమానమనోగంజగృహే విశ్వంభరాపినమనోగం
యస్యాపుమానానందం భుంక్తేయద్ధామకపతిమానానందం॥
70 [illegible]మేషుయదా తేజః పరమేషుచకారవాసుదేవోజః
మానధిబిభ్రిత్సుమనో మానధిమాసీన్నవాసుదేవోజః॥
71 రామరామమహాబాహోమాయాతేసుదురాసదా
వాదసాదదకోలోకేపాదావేవతవాసజేత్॥
72 జేత్సవాతవవేదాపాకేలోకోదదసాదవ
దాసరాదుసుతేయామాహోబాహామమరామరాః॥
73 దేవానాంపతయోనిత్యం మతంయస్యనజానతే
తస్మైదేవనమస్యేహంభవతేసురమారయే॥
74 నమ[illegible]దేవజనకవాసుదేవపరామృత
వాసుదేవపరామృతజ్ఞానమూర్తేనమోస్తుతే॥
దేవాదేదేవలోకపపూర్ణానందమహోదధే
సర్వజ్ఞేశరమానాథదేవాదేదేవలోకప॥
76 యోనిర్మమేశేషపురాణవిద్యాం
యోనిర్మమేశేషపురాణవిద్యాం
యోనిర్మమేశేషపురాణవిద్యాం
యోనిర్మమేశేషపురాణవిద్యాం॥
77 అనంతపారామితవిక్రమేశ ప్రభోరమాపారమనంతపార
మహాగుణాఢ్యాపరిమేయసత్వ రమాలయాశేషమహాగుణాఢ్య॥
78 భాభాభాభాభాభాభాభా భాభాభాభాభాభాభాభా
భాభాభాభాభాభాభాభా భాభాభాభాభాభాభాభా॥

79 నైవపరో కేశవతః పరమాదస్మాత్సమశ్చసు కేశవతః
సోయంశపథవరోనః శశ్వత్సంధారితః సుశపథవరోనః॥
80 ఇతినారాయణనామాసుఖతీర్థపూజితః సురాయణనామా
పూర్ణగుణైరధికజ్ఞానేచ్ఛాభక్తిభిః ప్యధికపూర్ణః॥

మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయం.

81 నారాయణాయపరిపూర్ణగుణార్ణవాయ
విశ్వోదయస్థితిలయోన్నియతిప్రదాయ
జ్ఞానప్రదాయవిబుధాసురసౌఖ్యదుఃఖ
సత్కారణాయవితతాయనమోనమస్తే॥
82 జయతిహరిరచింత్యస్సర్వదేవైకవంద్యః
పరమగురురభీష్టావాప్తిదః సజ్జనానాం
నిఖిలగుణగణార్ణోనిత్యనిర్ముక్తదోషః
సరసిజనయనోసౌ శ్రీపతిర్మానదోనః॥
83 స్వప్రీయతాంప్రియతమః పరమస్వతంత్రః
సంతారకః సతతసంసృతిదుస్తరార్ణాత్
యత్పాదపద్మమకరందజుషోహిపార్థాః
స్వారాజ్యమాపురుభయత్రసదావినోదాత్॥
84 జయత్యజోఖండగుణోరుమండలః
సదోదితోజ్ఞానమరీచిమాలీ
స్వభక్తహార్దోచ్ఛ్రితమోనిహంతా
వ్యాసావతారోహరిరాత్మభాస్కరః॥
85 జయత్యదోక్షీణసుఖాత్మబింబః స్వైశ్వర్యకాంతిప్రతతః సదోదితః
స్వభక్తసంతాపదురిష్టహంతా రామావతారోహరిరీశచంద్రమాః॥ *
86 జయత్యసంఖ్యోరుబలాంబుపూరో
గుణోచ్చరత్నాకరఆత్మవైభవః
సదాసదాత్మజ్ఞనదీభిరాప్యః
కృషావతారోహరిరేకసాగరః॥

87 త్వమేక ఈశః పరమః స్వతంత్ర
స్త్వమాదిరంతో జగతాంనియోక్తా
త్వదాజ్ఞయైవాఖిలమంబుజోద్భవా
వితేనిరేగ్ర్యాశ్చరమాశ్చయేన్యే॥

88 తంత్వావయంజడధియోనవిదామభూమన్
కూటస్థమాదిపురుషం జగతామధీశం
త్వంసత్వతః సురగణాన్రజసోమనుష్యాం
స్తాతీన్యతో సురగణానసభితస్తథాస్రాః॥

89 జితంజితం తేజితలోకభావన
ప్రపన్నపాలాయనతాః స్మ్రతేవయం॥

90 త్వమేక ఈశోసినచాదిరంత
స్తవేడ్యకాలేనతథైవ దేశతః
గుణాహ్యగణ్యాస్తవ తేప్యనంతాః
కశశ్చాపివినాశవర్జితాః॥

91 నచోద్భవోనైవతిరస్కృతి
క్వచిద్గుణానాంపరతః స్వతోవా
త్వమేకఆద్యః పరమః స్వతంత్రో
భృత్యస్తవాహంశివపూర్వకాశ్చయే॥

92 యథార్చిషోగ్నేః పవనస్యవేగా
మరీచయోర్కస్యనదీషుచాపః
గచ్ఛంతిచాయాంతిచసంతతాశ్చ
తద్వన్మదాద్యాః శివపూర్వకాశ్చయే॥

93 యేయేచముక్తాస్త్వథయేచబద్ధాః
సర్వేతవేశేశవశేసదైవ
వయంసదాత్వద్గుణపూగముఖ్యైః
సర్వేవదంతోపినపారగామినః॥

94 కిమేషమాఈదృగ్గుణకస్యతేప్రభో
రక్షోవధోశేషసురపరిపాలనం
అనన్యసాధ్యంహితథాపితద్ద్వయం
కృతంత్వయాతస్యనమోనమస్తే॥

95 ...త్వద్వశగోస్మిసర్వదా
ప్రసీదమేత్వద్విషయంమనః కురు॥

96 తథైవసర్వాపదఏవనస్త్వం
ప్రపాహిసర్వేభవదీయకాః స్మః॥

97 కోన్వీశతేపాదసరోజభాజాం
సుదుర్లభోర్థేషుచతుర్ష్వపీహ
తథాపినాహంప్రవృణోమిభూమన్
భవత్పదాంభోజనిషేవణాదృతే॥

98 త్వమేవసాక్షాత్పరమః స్వతంత్ర
స్త్వమేవసాక్షాదఖిలోరుశక్తిః
త్వమేవచాగణ్యగుణార్ణవః సదా
రమావిరించాదభిరప్యశేషైః॥

99 సమేత్యసర్వేపిసదావదంతో
ప్యనంతకాలాచ్చనవైసమాప్నుయుః
గుణాంస్త్వదీయాన్ పరిపూర్ణసౌఖ్య
జానాత్మకస్త్వంహిసదాతిశుద్ధః॥

100 యస్తేకథాసేవకఏవసర్వదా
సదారతిస్త్వయ్యచలైకభక్తిః
సజీవమానోనపరః కథంచిత్
తజ్జీవనంమేస్త్వధికంసమస్తాత్॥

101 ప్రవర్ధతాంభక్తిరలంకృతేక్షణే
త్వయీశమేహ్రాసవివర్జితాసదా
అనుగ్రహాస్తేమయిచైవమేవ
నిరోపధాతేమమసర్వకామః॥

102 విధేహిపాదపంకజేతవేశభక్తిముత్తమాం
సదాప్రవర్ధమానయాతయారమేహమంజసా॥

103 సమస్తజీవసంచయాత్పదాధికాహిమేస్తసా॥

104 నమోనమోనమోనమోనతోఽస్మితేపదాపదం.
సమస్తసద్గుణోచ్ఛ్రితంనమామితేపదంపునః॥

105 నమోనమోగణ్యగుణైకధామ్నే
సమస్తవిజ్ఞానమరీచిమాలినే
అనాద్యవిజ్ఞానతమోనిహంత్రే
పరామృతానందపదప్రదాయినే॥

106 త్వమేకఏకాఖిలశక్తిపూర్ణః
తతోఽభవంతంశరణంగతావయం
తమోనిహంత్ర్యైనిజబోధవిగ్రహం॥

107 అగణ్యదివ్యోరుగుణార్ణవః ప్రభుః
సమస్తవిద్యాధిపతిర్జగద్గురుః
అనంతశక్తిర్జగదీశ్వరేశ్వరః
సమస్తదోషాతివిదూరవిగ్రహః॥

108 దుఃసంగతిర్భవతిభారవదేవదేవ
నిత్యంసతామపిహినః శ్రుతివాక్యమీశ॥

109 త్వమేవనిత్యోదితపూర్ణశక్తి
స్త్వమేవనిత్యోదితపూర్ణచిద్ఘనః
త్వమేవనిత్యోదితపూర్ణచిత్సుఖ
స్త్వాదృఙ్నకశ్చిత్కుతఏవతేఽధికః॥

110 యస్సత్సుఖజ్ఞానబలైకదేహః
సమస్తదోషస్పర్శోజ్ఝితశ్చ
అవ్యక్తతత్కార్యమయోనయస్య
దేహః కుతశ్చిత్క్వచసహ్యాజోహాదిః॥

111 త్వత్తోజగత్సకలమావిరభూదగణ్య
ధామ్నస్త్వమేవపరిపాసిసమస్తమంతే
అత్సిత్వ్యైవజగతోస్యహిబంధమోక్షౌ
నత్వత్సమోస్తికుహచిత్పరపూర్ణశక్తే॥

112 సద్దైవమోదరూపిణోముదోక్తిరస్యలౌకికీ
యథోదయోరవేర్న వేత్యదోదితస్యలోకతః॥

113 అనంతచిత్సుఖార్ణవః సదోదితైకరూపకః
సమస్తదోషవర్జితోహరిర్గుణాత్మకఃసదా॥

114 సర్వేశితా సర్వపరః స్వతంత్ర
స్త్వమేవకోన్యస్సదృశస్తవేశ
సామ్యంతవేచ్ఛ్న ప్రతియాత్యథోహి
యస్మాత్స్వచోద్ధాతుమలంకదాచిత్॥

115.........ఈశనహిత్వదన్యో
మాతాపితాగురుతరోజగతోపిముఖ్యః॥

116 నిఖిలోరుగుణాభిపూర్ణోహరిరనంతసుఖాంబురాశిః
విద్యామరీచివితతః సకలోత్తమోలం॥

117 అచింత్యనిత్యావ్యయపూర్ణసద్గుణా
ర్ణవైకాఖిలదోషదూర
రమాబ్జజేశేశసురేంద్రపూర్వ
బృందారకాణాంసతతాభివంద్య॥

118 సమస్తచేష్టాప్రదసర్వజీవ
ప్రభోవిముక్తాశ్రయసర్వసార॥

119 సమస్తదేవబృందతోమహాన్యఏవకేశవః
సమస్తదేవనామవాంస్తదీయభక్తితోబలం॥

120 యఏవదేవనామధాఇతిశ్రుతిర్జగాదహ
మహాంశ్చదేవఏషతత్సమేజయంవిధాస్యతి॥

భాగవత తాత్పర్యనిర్ణయం.

121 సృష్టిస్థిత్యప్యయేహానియతిదృశితమోబంధమోక్షాశ్చయస్మా
దస్య శ్రీబ్రహ్మరుద్రప్రభృతిసురనరద్వ్యాశశ్వత్వాత్మకస్య
విష్ణోర్వ్యస్తాః సమస్తాః సకలగుణనిధిః సర్వదోషవ్యపేతః
పూర్ణానందోవ్యయోయోగురురపిపరమశ్చింతయేతంమహాంతం॥

122 నిత్యాదోషస్వరూపాయగుణపూర్ణాయసర్వదా
నారాయణాయహరయేనమః ప్రేష్ఠతమాయమే॥

నమోబ్రహ్మణే। నమస్తేవాయో। త్వమేవప్రత్యక్షంబ్రహ్మాసి।
త్వామేవప్రత్యక్షంబ్రహ్మవాదిషం। ఋతమవాదిషం।
సత్యమవాదిషం। తన్మామావీత్। తద్వ
క్తారమావీత్। ఆవీన్మాం।
ఆవీద్వక్తారం। ఓం.

శాంతిః। శాంతిః। శాంతిః॥

APPENDIX I.

Extracts from Mr. S. Subba Rao's Introductions to the translations of

(*a*) The Brahma sutras.

"This system is reviewed in the Sarvadarsana Sangraha as Purnapragnya Darsana."

"In the recent awakening of the world to a careful research into the philosophical systems of India, both native and foreign scholars have done a great deal to place before the English-knowing readers the different schools of teaching that are to this day flourishing in the country. Circumstances have, however, been favourable to draw their attention only to a few particular systems, while there is yet a large number worthy of careful investigation. Of these latter an important one is that taught by Sriman Madhvacharya."

"The community of Sri Madhva's followers is comparatively small. But the system taught by him deserves to be studied and appreciated in a scientific spirit."

"It cannot be doubted that the six well-known systems of philosophy had grown up at least before the decline of Buddhism, if their existence earlier than Buddha's time could not be granted Most schools that grew up after Budha, apparently taking their stand on the authority of the Vedas, have sought to recognise a distinction, sometimes irreconcilable, between the teachings of the Upanishads and those of the earlier portions of the revealed literature. But Tradition and the spirit of the genuine Puranas and Itihasas are against such separation or distinction between the two portions of the Vedas, which cannot but savour of heterodoxy, as the Nyaya and some other systems have been remarked to do."

"Admitting the Vedas in their different parts to be the production of differentages, there is still nothing against seeing a continuity of spirit and purpose running through all three divisions of the Vedas."

"Even the results of the modern researches cannot support the supposition that the general principles made use of in the Purva

Mimamsa are purely Jaimini's own. For modern scholars think that he work of systematising the Vedic teaching mut have been going on before a Vyasa or a Jaimini could give the present shape to the various opinions held on the several topics."

"From the numerous texts quoted from all the Mandalas of the Rik-Samhita, it would appear that only for the sake of making his work intelligible to the later generations he has refrained from drawing upon still older literature."

(b) The Bhagavad-Gita.

"The Master is better known by the highly significant name Purna Pragna—a name by which the great Vedic commentator *Madhavacharya* also chose to dstinguish his philosophy. He appeared at an age when the Vedic Religion and philosophy had become hopelessly mixed up with the teachings of Gautama Buddha and when the work of his orthodox predecessors was but feebly asserting the orthodox views; and by the force of his teachings he has eminently succeeded in restoring to the world the old Aryan logic and in the still grander object of isolating the orthodox theory from that of Buddha."

"Simplicity, brevity, strict logic, respect for authority are the chief characteristies of his writings; and they are mostly intended, not for the pupil, but for the learned master who can expound the philosophy when the general principles are already familiar."

"In reviewing the translation of the Purna-Pragna Darsana, it has been remarked that the Acharya does not enter into questions of metaphysical subtlity. The remark is applicable only to what one may find in the Bhashya proper for the Acharya reserves all such discussions to a separate work called Anu-Bhashya (Anu Vyakhya) which has, through its glorious commentary the Nyayasudha, commanded the highest esteem of the Pandit world. With a perfect insight into the difficulties of the ordinary student he has excluded such discussions also from many other works."

"Two centuries is after all a small period, and at least this interval must have elapsed before Purna-Pragna's system could

have been recognised as deserving a place along with the older Darsanas or systems of philosophy."

"The scholarship of Naraharitirtha is evidenced by his commentaries on the Acharya's writings; and some of his explanations of the text are criticised by Jayatirthaswami who, it has been shown belongs to a period much earlier than that of Vidyaranyaswamin.'- "............... the date of his brith cannot be later than Salivahana's year 1029;' or can it be put earlier than S. 1025."

"From an historical point of view the date of the work is an important and interesting item of enquiry; and an enquiry pursued with fanciful materials on the most enlightened methods becomes highly amusing. A good deal has been written on the probable date of the Bhagavad-Gita, generally with a purpose to assign to it the latest date possible and to trace in it as much of foreign influence as resemblances can mislead one to do. The earlier date is with some probability fixed when the Atharvana Upanishads came to be recognised. Ninetenths of the illusion in which the world is pleased to remain arises from ill considered similarity. If according to the modern critics the original Bharata of twenty thousand verses should in point of style be compared with this composition (Gita), a tolerably correct view is possible to take............When this consideration can persuade us to admit it as a genuine part of the original Mahabharat, there should be no cause of dissatisfation in giving the Gita the same date as the Mahabharat. For the great Epic itself does not claim to be older than the Atharvan Upanishads. It is to be noted that the modern scholars have not succeeded in giving a late date to the AtharvanaSamhita."

"Sriman Madhavacharya remarks, 'Even a millionth part cannot be found of the genuine Bharata. It has been hacked and hewed and mutilated, nay, it has given place to altogether foreign matter, until at last nothing but the name remains. Hence, with great difficulty, after deep researches and due consideration, the subject-matter of the original is briefly presented in this work (Nirnaya.)' The genunciness of the extent Bharata need not be im-

peached by a foreigner. His criticism now, it is to be regretted, does not concern the real work."

"The truths propounded in the Gita are, it is said, proved by the words (reasonings) of the Brahma Sutras (XIII. 4). The Brahma-Sutras do in a pre-eminent degree uphold the authority of the Vedas, not merely of the Upanishads as supposed by some, but of all the revealed literature as a whole. The reference in this work should if it has any force at all, be taken to imply the same regard for Srutis."

APPINDIX II.

Extracts from (Rai Bahadur,) Srisa Chandra Vasu's Introduction to the translation of the Upanishads.

Isa-Upanishad.

"The great Vaishnava teachers like Ramanuja and Ananda Tirtha (Madhva) were the exponents of the religious and devotional sides of these heirlooms of humanity. The masses of India are saturated with these Upanishad teachings in that respect only."

"Among the Upanisheds *the* Isavasya stands first. It is perhaps the oldest of them all."

"This Isvasya is pehaps the most mystical of all. As Madhva points out, it contains the great ineffable name of God *i. e.* 'I am that I am':— 'Soham Asmi."

"Another point which Madhva clearly brings out is the indwelling of the Lord in Asu. Now Asu is a word derived from root "as" 'to be ; ' to breathe ' Asu means 'life ; breath ' or prana. It is the first Begotten of the God, the spirit. The God dwelling in Asu or Prana' is called Asura (or Ahura of the Parsis)—the active Saguna Brahman. This Asu or Prana is the Christ-principle of the Gnottics. These strange coincidences cannot all be accidental. They prove that all prophets—whether Zarathustra or Moses or Madhva—were messengers of thd Great White Lodge ; and so naturally taught the same doctrine."

"Another keynote struck by Madhva is his interpretation of the triplet verses 9—11. He enunciates the great altruistic doctrine, so gloriously illustrated in the lives of all great Teachers, that

a great responsibility rests with him who knows. He is bound to teach others in order to dispel the ignorance of the world ; otherwise his lot is even worse than those of the ignorant."

Kena-Upanishad.

"The whole of Madhva's commentary except the last few lines is an extract from the Brahma-sara, a book from which he copiously quotes in other Upanishads also. The Brahma-Sara appears to be a metrical commentary on the Upanishads and I do not know whether any manuscript of it is available and who is its author and when it was composed. If it is not the work of Madhva himself, it shows that the doctrines systematised by him were current long before his time and he was its chief and most illustrious exponent."

"This Upanishad also lends itself to Madhva's view of Prana. Its very first line uses the epithet prathama 'The First' with regard to Prana : and then shows the great function performed by him."

"Another point which strikes the reader brought up under Sankara's system is the statement that Brahman as Yaksha does not appear alone but is accompanied by at least ten Shining Ones. All tho devas did not fall into the error in which Agni, Nasikya Vayu and Indra seemed to have fallen."

Katha-Upanishad.

"The interpretation, therefore, of Madhva and Ramanuja is more near the truth, i. e., that the third question does not relate to survival of soul after death, but to the far more transcendental question the survival of individual consciousness in the state of Nirvana or Mukti, and whether the Released are within the government of God or transcend that even."

Prasna-Upanishad.

"The Pra'na plays a very important part in the Hindu systems of philosophy and Religion but it occupies perhaps nowhere so pre-eminently high a position as in the system of Sri Madhva With him this Prana is the great Mediator, the Intercessor, the First Begotten, the Anointed, the Light that shines in the Darkness, the

Abode of God, the Saviour...............The great hymn to Prana in Prasna Chapter 2, fully bears the high estimation put on this principle by Sri Madhva."

Mandaka-Upanishad.

"This Upanishad contains twelve verses. But Sri Madhva reads the karikas, passing under the name of Gaudapada, as part of the text itself."

APPENDIX III.

Extracts from "Origin of the Bhakti Doctrine" in the "Indian Messenger" "..............there were several persons bearing the name of Krishna in Indian tradition, and their histories have become coalesced into one by a process well-known to students of history. This Krishna of the Mahabharrta war, the statesman and philosopher, seems to be a different person from the child of Yasoda, the Darling of Gokula. It is not only the European scholars who have come to this conclusion, but Sri Madhvacharya, the founder of the Dvaita school of Vedanta, has come to a somewhat similar conclusion, in his commentary on the Chandogyopanishad,, he states that there were two Kirshnas, both curiously having a mother called Devaki. I quote the following from his commentary (See Sacred Books of the Hindus, Chhandogya Upanishad, (page 242.) "There was an avatara of the Lord called, Mahidasa, just as an avatara was called Krishna. Now curiously enough, both these names occur in this Upanishad, Mahidasa in this chapter and Krishna Devakiputra in the next chapter. These, however, do not refer to the avataras, but to different persons.'

"It is, clear, therefore, that the worship of the child Krishna is a new phase, grafted on the ancient Krishna cult and brought from outside: either from the Christians of the North-Western Provinces (Bactria) or from the Nestorian monks who had settled in the Western coast of India; and near whose monastry of St. Thome, Ramanuja was born and received his education."

APPENDIX IV.

Extracts from Mr. C. N. Krishnaswhmi Iyer's Sri Madhva & Madhvaism.

"The faith is Vaishnavism "*Sad Vaishanvism*, as the Madhvas love to call it, so as to distinguish it from the Sri Vaishnavism.

of Ramanuja......Being founded, as all post-Buddhistic faiths are, on logic and grammar, the Dvaita philosophy starts with a fivefold hypothesis...........The Dvaita hypothesis, therefore, repudiates in unmistakable terms, the Monism of Sankara and modified Dualism of Ramanuja. The hypotheses like so many others of its kind, may one day clash with scientific facts and conclusions but human ingenuity is infinite and inconsistencies will no doubt be explained away if people are earnest about saving the system."

"Few among the Indian faiths have cared to be so rigorously logical. The thirst for eternal peace of the troubled human soul, has indeed, from very early times, been solved in India, by a belief in a debtor-creditor system of karma. The exposition of this system has in previous times been based on an assumption that it is possible for *all* souls to attain eternal bliss sooner or later, when the debtor's side of each soul's account should show Zero. Madhva now completed the symmetry of it by another equally rational and possible, though cruel and in human, assumption that the creditor-side might also show Zero the more easily because there were candidates enough for eternal hell in the persecutors of the new faith."

"One more doctrinal point deserves to be noticed because, so far as the writer is aware, no other Indian faith shows its like at all events in the form in which it is presented, that, namely, which declares *that there is no salvation possible for man except through Vayu, the son of Vishnu.* The genesis of this doctrine is hard to come at........."

"In the rules of individual and social life, so far as religion influences them, the sect, like many another of those or succeeding times, has, consciously or otherwise, drifted towards the Puranas though, sure enough, professing the highest regard for the Srutis, and Smritis. The fact is that, during the long course of our mediaeval history, we neglected the higher and eternal teachings of the *Sruti* and swore foolishly by the lower and temporary ritualistic and caste ideals of the *Smritis and Puranas*' 'and this fully accounts for our downfall.' If this is a fact, then Madhvaism shares it as fully as any other sect."

"The uncompromising hatred discovered by Sri Vaishnavas in regard to the God Siva, whom many among them would not so much

as here named, was happily avoided by Madhva though by proclaiming the supreme Deity of Vishnu, he was forced to assign an inferior place to this God in his system."

"How he would have behaved if he had had royal patrons to help him or how his successors would have behaved if the persecution had begun after his departure, we cannot tell. But coming as it in his own time and before the faith had definitely shaped itself a received its finishing touches, we have strong reasons to believe *contributed in no small measure to the inclusion of Manima doctrine.* It would doubtless have been exceedingly magnanimous of Madhva to have spared the personality of the Founder of Advaitism, who had had no hand whatever in the persecution....."

"Madhvaism is an excellent exposition of Neo-Hinduism that it can be gasped by the meanest believer, there being but li of Occultism or Esoteiicism about it."

"The system therefore is, on the dogmatic as well as practical side, *Positive*, terribly positive."

"In all cases of living faiths, of which Madhvaism is one, the orthodox, from the way in which they are brought up, feel shocked when their cherished beliefs are touched with intent to be 'cup up' and professed thelogians have always raised a cry of horror when religion is treated like any other institution. They are afraid that if, for instance, a particular doctrine of a *Guru* is shown to have been adopted from a previously known source, the Guru loses his divinity, and his system, its revealed nature. They call him ungodly who rejects absurd miracles. They never bring themselves to agree that in the case of Madhva, it is glory enough for him to have composed the works that he has left behind, and that his 'divine' nature and his greatness will not be one whit less, for the total rejection of all the miracles associated with his name. He has been able to pour old wine into a new bottle without breaking it, and that is divinity enough for any teacher."

"But when all is said, the fact remains that Madhvaism is one of the most living of Indian faiths and is happily free from those abominations connected with the North Indian Vaishnavism of Chaitanya Vallabha or others."

10278